Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 238 (16761) | 1984 оной октябриин 17, среда | Сэн 3 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Ажалай болон үйлдэбэриин эмхидхэл нарижуулан һайжаруулгада эдэбхитэйгээр хабаадагты!
Габшагай, патриотическа ажалаараа манай Эхэ ороной экономическа ба бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлэгты!

(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА)

Агуу Октябриин хүндэлэлдэ

ТАБАН ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЭ

Хоринн районой Хүлэй совхозой таряашад гүрэндэ орооһо тарла худалдаха арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ. Эдэнэр байгша ондо таряа тушаан абадаг пунктда 5000 центнерэй орондо 5065 центнер таряа тушааһан байха юм. Энэ амжалта туйлахын тула ажахын механизаторнууд дүрбэн жэлэй туршада эршэтэй шангаар хүдэлжэ гараа. Эндэхи таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд нёдондо баян ургаса ургуулһандаа гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө хоёр дахин дүүргэһэн байха юм. Эдэнэр энэ жэлдэшье яһала һайн ургаса хуряажа абаба.

Һүүлэй мэдээгээр ажахы дотор 1783 гектарай ургаса унагаагдаа. Тэрэнэй 1650 гектарайнь тарян сохигдожо, дүн хамта 8600 центнер орооһон абтаа.

Совхозой механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ комбайнернууд Георгий Хайдуков, Александр Новицкий болон бусад шалгаржа гараа. Эдэнэр таряа баал болгон сабшаха даабаряа холо үлүүлээ. Хурлалга дээрэ Василий Новицкий, Василий Скворцов гэгшэд амжалта туйлаа.

Тус ажахы эдэ үдэрнүүдтэ таряа хуряалгаяа дүүргэхэнь.

Б. БАТОЕВ.

Улаан-Үдын СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой инструментальна цехэй мүлигшэ Василий Хулуев «Эрхим залуу хүдэлмэришэн» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Хүдэлмэришэн гүн һэшхэлтэйгээр өөрынгөөшье, хажуудаа хүдэлжэ байһан залуу нүхэдэйнгөөшье ажалда хандадаг. «Комсомолой прожекторэй» гэшүүн В. Хулуев цехэйнгээ арадай хинагшадта эдэбхитэйгээр туһалдаг.

Василий Хулуев Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойн хүндэлэлэй вахтада жагсажа, һайндэрые ажалай бэлэгүүдээр угтахаар эрмэлзэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүлигшэ В. Хулуев.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

МОДО ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭНЭ

Загарайн ажахынууд хоорондын ой модоной ажахы бүтээсэ ехэтэй ажалаараа район дотороо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Байгша оной һара, квартал бүриин түсэбтэ даабарине эндэхи модошод саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, ажахын модо бэлэдхэхэ юһэн һарын даабари болзорһоо урид үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм. Тиигэжэ түсэбэй ёһоор 3407 кубометр модон бэлэдхэгдэхэ байһан һаа, бодото дээрээ 4221 кубометртэ хүргэгдөө. Хюреэдэмэл материалнуудые гаргаха түсэбөө мүн лэ үлүүлэн дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 75 кубометр модо бэлэдхээ.

Модо тарихa, зугы олошоруулха хүдэлмэрнеэ тус лесхозой модошод һуларуулнагүй. 110 гектар дээрэ модо һуулгаад, тэрэнээ эдир модошодто харууһалхыень үгэһэн юм.

Модо бэлэдхэгшэдэй бригадир Анатолий Михайлович Фомин, автомашинын жолоошон Анатолий Нужнов, хүдэлмэришэн Юрий Тютрин гэгшэд ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда дабшанад.

Мүноо эндэхи модошод жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэхын түлөө хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Т. ХОРОШИХ.

Таряагаа тушаана

...Таряа ашаһан автомашинанууд Могойто руу үдэр, һүнигүй һүндэлнэ. Район дотороо булттанһаань түрүүн Һахалиин совхозой таряашад Эхэ орондоо орооһо тушаажа эхилээ һэн. Энэ ажахыһаа асарһан таряан хододоо эрхим шанартайгаар абтана. Тус совхоз октябриин 5-да гүрэндэ таряа худалдаха байгша онойнгсо түсэб дүүргэһэн байха юм. Энээн тушаа Хурамхаанай районой «Заготзерногой» бухгалтер Ксения Архиповна Иванова бидэнэртэ хөөрөө бэлэй.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд харюусалгатай хаһаяа эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэнь. Эдэнэр энэ жэлдэ гүрэн түрэдөө 1490 тонно алтан шаргал таряа тушааха түсэбтэй юм. Мүноо эндэхи таряашад даабариингаа тэн хахадыень дүүргэнхэй.

— Пунктда һайн шанартай орооһо тушаахын тула тоог дээрэхи хүдэлмэрөө үргэнөөр ябуулнабди. Эндэ түсхай звено табигдаанхай. Тэдэнэр хоёр халаанда хүдэлнэ,— гэжэ колхозой ахамад агроном Ж. Доржиев хэлэнэ.

Орооһо тушаан абадаг Могойтын пунктда ажахынуудһаа таряанай автомашинанууд һубарилдаһаар ерэжэл байна. Таряагаа буулгаһан машинанууд түргөөр һөөргөө бусана... Пунктын хашаа соо ехэл хүлгөөтэй. Эндэ хүдэлһэн хүнүүд һүниин 12 час болотор таһалгаряагүйгөөр таряа тушаан абана.

Ингэжэ тус районой таряашад хүдөө ажахынгаа хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэрые ажал дээрээ угтаһан байна.

В. ГОМБОЕВ.

ОКТЯБРЬДА АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойн хүндэлэлдэ совет хүнүүдэй жагсаһан габшагай вахта ажалай үндэр туйлалтануудаар тэмдэглэгдэнэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй Уряануудта харюусаха зуураа, бүхы һалбаринуудай түрүү коллективүүд хүдэлмэриин эршые шангадхана. Дотоодын шэнэ нөөсэнүүдые бэдэрхэ зуураа, мүрысөөндэ эрхимлэгшэд продукциин үндэр шанарай түлөө тэмсэлдэ горитой амжалтануудые туйлана, тэрэнэй өөрынь үнэ сэнгые доошолуулна, түүхэй эд ба материалнуудые алмана.

Габшагай вахтын амжалтанууд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд иигэжэ хөөрэнэ.

Москвагай «Серп и Молот» гэжэ заводой солото булад хайлуулагша И. Нигукинай бригада түсэбһөө гадуур булад хайлуулжа, Октябрине угтана. Энэ түрүү коллектив металлургнуудай һайндэрэй урдахи мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Түрүү предприятиин олохон цехүүд болон участогууд габшагайгаар хүдэлнэ. Ороной металлургическа заводуудай москвагайхидта эльгээдэг түмэрые эндэ хайлуулжа, һайн шанартай булад болгодог юм.

Заводой һэльбэн шэнэдхэгдэжэ байгаашье һаань, коллектив хүдэлмэриингөө эршые доошолуулнагүй. Бүхы электро-пешэнгүүд дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэнэ, шэнэ цехэй прокатна станууд амжалтатайгаар ашаглагдана. Мэргэжэл шадабари дээшэлүүлгэ, дүтэрхы мэргэжэлнүүдые шудалалга хадаа металлургнуудай шухала нөөсэ мүн. Шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй дүй дүршэлые үргэнөөр тараан дэлгэрүүлгэ, мүрысөө тодо һайнаар эмхидхэлгэ энээндэ туһа нэмэри болодог байна. Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ эмхидхэгдэһэн габшагай вахтануудай ашаар шанга уялганууд үлүүлэн дүүргэгдээ юм. Түсэбһөө гадуур 600 тонноһоо дээшэ һайн сортын булад, хэдэн зуугаад тонно прокат үйлэдбэрилэгдөө, Ниислэлэй металлургнууд хэлэһэн үгэдөө нэрэтэй түрэтэйгөөр хүрэнэд.

Октябрьска магистралиин түмэр замшад ехэ ашаанай составуудаар 80 миллионһоо дээшэ тонно ашаа зөөжэ, ленинградайхидай 1984 оной социалис уялгануудта хараалагдаһан зорилгонуудые горитойгоор үлүүлһэн байна.

Ленинград — Сортировочный — Витебский гэжэ депогой машинистнүүд энэ туйлалтада ехэ хубитаяа оруулаа юм. Тэдэнэр нөөсэнүүдые саг үргэлжэ бэдэржэ олодог, бүхы талаар хэрэглэдэг юм. Жэшээлбэл, машинист- һурган хүмүүжүүлэгшэ В. Поповой хүтэлбэри доро эрхим локомотивна бригадануудай дүй дүршэлэй үндэһөөр түмэр замай километр бүхэниие гаталха түсхай картанууд зохёогдоһон байгаа. Иимэ картануудые хэрэглэхэдэнь, түлишэ горитойгоор алмаха, локомотивай гол узелнууд болон агрегадуудай хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ арга олгоо һэн. Тиигэжэ депогой хүдэлмэрилэгшэд хэмһээ хоёр, гурба дахин олон составуудые ябуулдаг болонхой. Эндэһээ баруун-хойто зүгэй трассаар 25 мянган тонно шэгнүүртэй состав түрүүшынхеэ ябуулагдаа һэн.

Ярославлиин шиинын заводой Ленинскэ комсомолой шангай лауреат В. Кузьмичевой толгойлдог хабсаргагшадай түрүү коллектив һайндэрэй урдахи вахтада бригадна подрядай үлэмжэ һайн талануудые амжалтатайгаар хэрэглэнэ.

Түрүүшүүл халаан бүридэ түсэбһөө гадуур 114 покрышка бүтээдэг байна. Завод дээрээ шэнэ аргаар түрүүлэн хүдэлжэ эхилһэн бригадада даабаряа дүүргэдэггүй шэнэ хүдэлмэрилэгшэд, үндэр дүнгүүдые туйлажа бирадаггүй хүдэлмэрилэгшэд бури һая болотор бии һэн. Хабсаргалгын түрүү онол арганүүдта бригадын бүхы гэшүүдые һургаһанай, хэдэн хүдэлмэри нэгэн доро ябуулдаг болоһонойнь ашаар тэдэнэрэй мэргэжэл шадабарие дээшэлүүлхэ арга олгоо.

В. Кузьмичевой бригада уялгануудаа дүүргэхэ дүтэлэнхэй: Октябриин ойн баярай хүндэлэлдэ шэнэ юумэ үүсхэгшэд ЗИЛ автомобильнуудай 23 мянган шиинэ нэмэжэ гаргаха гэжэ харааланхай.

Тиигэжэ һалбариин үнинэй предприятиин бүхы коллектив эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэй шангаар хүдэлжэ байнхай. Автомобильна ба транспортна промышленностьда зорюулжа, алмагдаһан түүхэй эд болон материалнуудаар түсэбһөө гадуур покрышкануудые үйлэдбэрилгые халаан бүхэндэ дээшэлүүлнэ.

Комбайнай детальнуудые мүлихэ шэнэ автомат линиие болзорһоонь урид бүтээжэ, Харьковай С. В. Косиорой нэрэмжэтэ станок бүтээлгын заводой коллектив Агууехэ Октябриин ойн баярай хүндэлэлэй ажалай вахтые тэмдэглэбэ. Эдэ түхеэрэлгэнүүд тоогой программна хүтэлбэритэй станогуудһаа бүридэнэ. Энээнэй урдахи конструкцида хэрэглэгдэдэг байһан гидравлическа түхеэрэлгэнүүдэй орондо электронико хэрэглэгдэдэг болоо юм. Тэрэ халаанда 500-һаа дээшэ деталь мүлихэ аргатай. Ажалай тодо эмхидхэл энэ техникэ бүтээлгые хурдадхаха арга олгоһон байгаа. Тэрэниие хабсаргалгада бригадна арга түрүүшынхеэ үргэнөөр хэрэглэгдээ һэн.

«Юго-Восток» гэжэ шэнэ микрорайондо горнягуудай болон машина бүтээгшэдэй гэр бүлэнэрэй ажаһууха 9 дабхар гэр бодхоожо, «Карагандажилстрой» гэжэ трестын коллектив Октябриин урдахи уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо тэрэ 200 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, тэрэнэй 20-дохи дүрбэлжэн метр бүхэниень түсэбһөө гадуур тушааһан байна. Городой барилгын индустриин ажалшадтай харилсаа холбоотойгоор хүдэлһэнэйнь ашаар амжалта хангагдаа.

Түрүү бригадирнууд — барилгашадай «Правда» газетэдэ эльгээһэн бэшэг дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые дүүргэлгэдэ ехэ түлхисэ болоо һэн. Гэр барилгын комбинадуудай ажалшад шэнэ түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэн, панельнүүдые бүтээлгые хурдадхаһан, харин барилгашад һаатангүй хүдэлжэ эхилһэн байгаа. Түбэй Казахстанай гэр байрын энэ ехэ трестдэ үйлэдбэриие шэнээр эмхидхэһэнэйнь ашаар жэлэй дүүрэтэр 100 мянганһаа дээшэ дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулха арга олгохо юм.

Һайндэрэй урдахи вахтада Армениин хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд ажалай шухала илалта туйлаба. Социалис уялгануудаар хараалагдаһанай ёһоор, шэнэ радиорелейнэ передатчик ашаглалгада оруулагдаа. Районой түб Азизбековэй ба оршон тойронхи хүдөө нютагуудай хүн зон түбэй телевидениин нэгэдэхи программые үнгэтэ телевизорээр хараха аргатай болобо. Армениин хүн зоной 93 процентнь Москвагай дамжуулгануудые харадаг. Табан жэлэй дүүрэтэр шэнэ ретрансляторнуудай баригдахада республикын зүүн-хойто нютагуудай хүн зон баһал иимэ арга боломжотой болохо байна.

(ТАСС).

АГРОПРОМОЙ КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

Агропромышленна комплексын асуудалнуудаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй комиссиин ээлжээтэ заседани октябриин 15-да болобо. Малай үбэлжэлгэдэ колхоз, совхозуудай ямараар бэлдэжэ байһан тухай, мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые саашадань ехэдхэхын тула парти, правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хэжэ байһан хүдэлмэри тухай СССР-эй хүдөө ажахын министр В. К. Месяцэй СССР-эй Госкомсельхозтехникын түрүүлэгшэ Л. И. Хитрунай, РСФСР-эй хүдөө ажахын министр В. П. Никоновэй, бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй элидхэлнүүд шагнагдаһан байгаа.

Ажахынууд болон агропромышленна нэгэдэлнүүдэй олонхинь элбэг хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ, адууһа малаа үбэлжэлгэдэ бэлдэлгэдэ тон ехэ харюусалгатайгаар хандаһан байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Гэхэтэй хамта зарим республиканудта, хизаарнуудта, областьнуудта энэ шухала хэрэгтэ эмхи гуримгүйгөөр хандаһан, унжагайрһан ушар баримтанууд дайралдаһаар. Тэжээлэй нөөсэнүүдые байгуулха, тэдэниие гамтайгаар хэрэглэхэ шухала байһан тухай анхарал оролдолго гаргагданагүй, газар тарияалангай продуктнуудые хуряалгада ёһотой анхарал хандуулагданагүй.

Зарим колхоз, совхозууд адууһа малдаа элбэг хүрэхэ тэжээл бэлдээгүй дээрэһээ таряанай полинууд дээрэхи һолоомо жэншэдгүй һайнаар суглуулжа абаха ёһотой байһан аад, энэ хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулна. Тусхайлбал, Костромской, Смоленскэ, Кемеровскэ, Пермскэ, Тюменскэ, Новосибирскэ ба Шэтын областьнуудта, Буряадай АССР-тэ, мүн Казахай ССР-эй зарим ажахынуудта энэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, СССР-эй Госкомсельхозтехникэ, СССР-эй Хүдөөгэй барилгын министерство болон тэдэнэй нютагай зургаанууд малай байрануудые, тэжээлэй цехүүдые саг болзор соонь ашаглалгада оруулха, тэдэниие шухала хэрэгтэй технологическа түхеэрэлгээр буридуулэн хангаха талаар ёһотой хэмжээнүүдые абанагүй. Мал ажалай машина бүтээлгын министерствын, Химическэ машина бүтээлгын министерствын ба бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудай зарим предприятинууд шухала хэрэгтэй машинануудаар, тэжээлэй нэмэлтэнүүдээр, барилгын материалнуудаар, запас частьнуудаар хүдөө ажахые гүйсэд хангажа шаданагүй.

Малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгээ богони болзорто дүүргэхыень, малай тэжээл гамтайгаар, эгээл үрэ түгэсөөр хэрэглэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулхыень агропромышленна комплексын асуудалнуудаар союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй Президиумүүдэй комиссинуудта, агропромышленна нэгэдэлнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ, СССР-эй Госкомсельхозтехникэдэ даалгагдаа. Иимэ зорилготойгоор бүхы тэжээлэй цехүүд, тэжээлэй кухнинууд хүдэлгэгдэхэ, тэдэниие техническэ талаһаань һайнаар хангаха ёһотойбди.

Шухала хэрэгтэй машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые, запасной частьнуудые, тэжээлэй химическэ нэмэлтэнүүдые хүдөө ажахыда дары түргөөр эльгээхэ, ажахынуудые электрын элшэ хүсөөр, түлишөөр ба бусад материально-техническэ нөөсэнүүдээр таһалгаряагүй хангаха заабаринууд зохихо министерствэнүүдтэ үгтөө.

Мал ажал дээрэ туйлагдаһан үрэ дүнгүүдые батадхахын, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ түсэбүүдые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхын тула түбэй ба нютагуудай бүхы хүдэлмэри шэглүүлэгдэхэ ёһотой.

Хүдөө нютагуудта болбосон һайн байрын гэрнүүдые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые, клубуудые, библиотекэнүүдые, коммунальна объектнүүдые, мүн худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба хүн зоной һуудал байдалые хангалгын предприятинуудые дары түргөөр бариха талаар Мариин АССР-эй агропромышленна нэгэдэлэй бэелүүлжэ байдаг хүдэлмэриие комисси һайшаагаа.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) ба удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, автономито республикын совет болон ажахын органууд колхоз, совхозуудта үргэлжэ дээрэнь барилга хэхэ проектнүүдые богони болзор соо зохёоһон байгаа. Хүдөө нютагуудта барилга хэхын тула шухала материально-техническэ бааза байгуулагдаа, шефтэ абаһан предприятинуудай ба эмхинүүдэй туһаламжа эдэбхитэйгээр хэрэглэгдэнэ, хубиин байрын гэрнүүд олоор баригдана.

Колхозуудай үйлэдбэриин ажал ябуулгые, капитальна һомололгонуудые түсэблэлгэдэ тохёолдоһон дутуу дундануудые усадхаха тухай шиидхэбэри комисси дээрэ баталагдан абтаба. Үйлэдбэриин мүнгэн һангай түсэбүүдые зохёолгын хойноһоо хиналтаяа шангадхахыень, колхозуудта бии байгаа үйлэдбэриин хүсэ, материальна мүнгэн һангай ба ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэлгын аша үрэ дээшэлүүлхыень дурадхагдаа.

Холимог тэжээлэй шанарыень дээшэлүүлхэ, тэдэниие үйлэдбэрилхын тула хэрэглэгдэдэг түүхэй эдэй шанарыень дээшэлүүлхэ, мүн адууһа мал тушааха гуримые саашадань нарижуулан һайжаруулха талаар агропромышленна комплексын министерствэнүүдэй, албан зургаанудай оруулһан дурадхалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

(ТАСС).

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

1984 оной ноябриин 11-нэй амаралтын үдэрые ноябриин 9-нэй пятницада болгохо, 1984 оной ноябриин 10-ние хүдэлмэриин үдэр гээд тоолохо гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтообо.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай хэрэглээгүй 1984 оной ноябриин 10-най амаралтын үдэрые тэдэнэй жэл бүриин амаралтада түлбэритэйгөөр нэмэжэ үгэхэ.

ТҮРГЭНӨӨР, ШАНАРТАЙГААР БАРИХА

(КПСС-эй УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМҺЭЭ)

Капитальна барилга— арадай ажахын гол шухала һалбаринуудай нэгэн боложо тодорһоор үнинэй. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй хүгжэлтэһөө үйлэдбэриин хүсэ шадал, эсэстээ промышленна болон хүдөө ажахын продукци гаргалгын хэмжээн сэхэ дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ парти ба правительствын зүгһөө барилгын болзор хороохо, шанарыень бүри һайжаруулха гэхэ мэтэшэлэн амин шухала хэрэгүүдтэ саг үргэлжэ анхарал хандуулагдажа байдаг.

Энээнииэ КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй үедэ барилгын асуудалаар абаһан шиидхэбэринүүд, тэрэ тоодо бүри һаяхан «Барилгашанай нэрэ хүндэ тухай үгэ» гэһэн гаршагтайгаар 1984 оной сентябриин 8-да толилогдоһон, «Барилгашад-бригадирнуудай «Правда» газетэдэ эльгээһэн бэшэг тухай» тогтоол эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Гэхэтэй хамта энэ талаар бэелүүлэгдэжэ байһан хүдэлмэри мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ үшөөл харюусанагүй. Шэнжэлэн харахада, иимэ дутагдал манайшье республикын, барилгашадай ажал хүдэлмэридэ бии гээд сэхэ мэдэрэе. Ушар иимэһээ КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй ээлжээтэ пленум томохон хоёр эмхинүүдэй ажалые бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэһэн байна. Ушарынь, тус пленумэй үзэмжэдэ «КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин болон апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр капитальна барилгын ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ талаар «Улан-Удэтрансстрой» трестын ба гэр барилгын комбинадай хүдэлмэри тухай» асуудал табигдаһан байгаа.

Элидхэлнүүдэй, тэрээн тушаа үгэ хэлэгшэдэй үгые тобшолходо, һүүлэй жэлнүүдтэ капитальна барилгые түргэдхэхэ, һайн шанартай болгохын тула бага бэшэ юумэн хэгдээ, хэгдэжэшье байна. Эдэ коллективүүд городой социальна болон экономическа хүгжэлтэдэ нилээдгүй хубитаяа оруулалсаһан габьятай. Тэдэнэй хүсөөр гансахан арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн үедэ 96,5 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээгдэһэн байна. Энэ хугасаада дүн хамта 200 мянганһаа дээшэ дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа, үйлэдбэриин, соёлой, ажаһуудалай шухала барилганууд, ухибүүдэй эмхи зургаанууд бодхоогдоо.

Гэбэшье, барилга дээрэ хүсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд болон гүйсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Эгээл энээн тушаа нэмэлтэ элидхэл хэхэдээ, партиин горкомой секретарь **П. А. Чукреев** онсолбо. Гол дутагдалнуудынь гэхэдэ, жэшээнь, гэр барилгын комбинат түсэбтэ даабаряа ба социалис уялгаяа саг үргэлжэ дүүргээгүй, дундазэргээр түсэбэйнь дүүргэлтэ һара бүри 75 — 80 процент болодог байха юм. Энээнһээ боложо шэнэ табан жэлэй эхинһээ хойшо аяар 61,0 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра дутуу үгтөө. Барилгын шанар үшөө муу, аша үрэгүй гаргаша ехэ. Тодорхойлходо, һүүлэй гурбан жэлэй туршада аяар 150 мянган түхэриг миин хиидэ хаягдаһан жэшээтэй. Тиихэдэ ажалай бүтээсэ мүртэй дээшэлнэгүй, тэдэнь үнгэрһэн үедэ юрэдөөл 11 процентээр ургаба.

Барилгын талмай бүхэндэ ажалай эмхидхэл ба журам шангадхаха, материальна ба техническэ хангалта дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөө улам эршэтэйгээр дэлгэрүүлхэ талаар доторой арга боломжонууд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Ажахын тоосоогоор хүдэлдэг бригаданууд үсөөн байһан зандаа. Теэд энээндэ комбинадай партийна комитедэй анхаралаа багаар хандуулдагынь халагламаар.

Саашань тэрэ эдэ бүгэдэ дутагдалнуудые элирхэйлхэдээ, барилгын эмхинүүдэй ажалай эмхидхэлдэ, коммунистнуудай үүргэ ба харюусалгада тогтоо. Барилгашадай дунда коммунистнууд үсөөн, партийна ба ажалай журам хазагайруулха ябадалнууд үзэгдэнэ, — гээд шүүмжэлээ. — Бүхы хүдэлмэришэдэйнь 5,3 процент партиин гэшүүд болоно, тиихэдэ 36 мастернуудһаа оройдоол 7-ниинь коммунист. Эсэстэнь барилгын талмай дээрэ ойлгуулламжын, ниитэ-политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана, харуулан ойлгуулха агитаци муугаар табигданхай.

Имэрхүү дутуу дунданууд үшөө нэгэ томохон барилгын коллектив болохо «Улан-Удэтрансстрой» трестын хүдэлмэридэ дайралдана гээд тэрэ тобшолбо. Хэтэрхэдээ эндэ ажалай бүтээсэ үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада аяар 21 процентээр доошолһон байха юм. Хүдэлмэришэдэй ажалда оролго ба гаралга огто үсөөрнэгүй. Энэнь нёдондо 22 процентдэ хүреө. Барилга дээрэ шэнэ онол арга, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ тушаа эрид хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэгүй. Эндэхи 63 бригадын оройдоол 12-ынь бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ байһан нэрэтэй. Эдэнэй хангалтагүй хүдэлмэриин гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, бэеэ даагаад, бригадна подрядаар хүдэлдэг коллективүүдые барилгын материалнуудаар, машина, техникээр саг сооньгүйсэд хангаха ябадал дуухан шиидхэгдэнгүй байһаар. Барилгын талмайнууд дээрэ хүдэлмэриин һаадгүйгөөр, бүтээсэтэйгээр эрхилхын тула эртээнһээ инженерно бэлэдхэл хэгдэдэггүй байна.

Элидхэлнүүд тушаа эгээн түрүүлэн үгэ хэлэхэ зуураа КПСС-эй Октябрьска райкомой нэ-

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

гэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова** барилгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тохёолдодог алдуу эндүүнүүдтэ тогтожо шүүмжэлэл дэлгэрүүлээ.

— Район дотор барилгын эмхинүүдэй материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ, — гээд тэрэ тэмдэглэбэ. — Кадрнуудые бэлдэхэ, ажал хүдэлмэридэнь тогтонижуулха асуудал шиидхэлгэдэ урданайхиһаа ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Партийна болон комсомолой организацинуудые бэхижүүлхэ, тэдэнэй үндэр үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгые партийна комитет зүб тээшэнь шиидхэхые оролдоно. Тиигэбэшье барилгын эршэ шангадхаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, имагтал энээнэй ашаар барилга һайн шанартайгаар, саг болзор соонь хэхэ, ашаглалгада тушааха эрхэ нүхэсэл байгуулагдана. Зүгөөр, мүртэй хубилалта болоногүй, шанга эрилтэ табиха эрхэтэйбди.

— Иимэ арга боломжонуудые ашагтайгаар хэрэглэжэ, бодото үрэ дүн түйлахын тула ажалай эмхидхэл шангадхаха, түрүү дүй дүршэл хэрэглэхэ шухала—гэһэн ажаглалта локомотив-вагон заһабарилгын заводой парткомой секретарь **А. Н. Колдунов** хэбэ.— Барилгын болзор хорооходо, саг соонь ашаглалгада тушааха гээшэ түбхын түрүүн табигдаха ёһотой эрилтэ болоно. Энэ хэрэгые саг үргэлжэ партийна хиналта, шалгалта доро байха зэргэтэй.

Мүн «Спецстроймеханизация» трестын 2-дохи барилга-хабсаралгын управлениин комплексно бригадын бригадир **В. И. Данилов** тобшо тодорхойгоор өөрынгөө коллективэй ажал тухай хөөрэбэ. Тиихэдээ тэрэ эрдэм, техникын түйлалтануудые хэрэглэхэ, һайн талаяа харуулһан бригадна подряд болон бусад онол аргануудые, жэшээлхэдэ, Орловско областиин барилгашадай дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ асуудалда суглараашадай анхарал хандуулба. Ажалай журам эбдэхэ, даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандаха ябадалда эсэс табиха саг тулаа.

Тэрэшэлэн үгэ хэлэгшэд, нэрлэбэл, «Главбурятстройн» начальнигай орлогшо **Л. В. Хуторной**, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. К. Агапов**, «Жилгражданстрой» трестые эрхилэгшэ **В. Л. Думнов** болон бусад барилгын организаци бүхэнэй хүдэлмэри һайнаар эмхидхээгүй, техникэ ашагтайгаар хэрэглээгүй һаа, мүртэй хубилалта түйлахань бэрхэтэй гээд зааһан байна.

Энэнь нээрээшье зүйтэй ха. Капитальна барилга ехэ орёо ба хүшэр һалбари мүн. Ушар иимэһээ тэрэнэй хүдэлмэри эртэнһээ түсэблэхэ, мүнгэ зөөри һомололго, барилгын материал, хүдэлмэришэдые олон газараар тараангүйгөөр, зүбөөр хубаарилан табиха хэрэгтэй. Тиигэбэл түргөөр, һайн шанартайгаар барилга эрхилхэ арга олдохо байна.

Барилгада түрүү онол арга— бригадна подряд үргэнөөр хэрэглэхын тула партийна комитедүүд, хүтэлбэрилхы тушаалтад дары түргэн, бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Ив. ОЧОРОН.

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

Захааминай районой партийна эхин организацинуудай гурбанай хоёр хубинь үйлэдбэриин коллективүүдтэ эмхидхэгдэнхэй. Үнгэрэгдэжэ байгаа тоосоото-һунгалтын суглаанууд дээрэ партиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ коммунистнууд болон бүхы ажалшадые элсүүлхэ талаар тэдэнэй ябуулжа байһан хүдэлмэри гүнзэгыгөөр харагдана. Үсөөн гэшүүдтэй партийна организацинуудта, илангаяа коммунист бүхэн ехэ үүргэтэй, ехэ харюусалгатай. Тиимэһээ иимэ организаци партиин дайшалхы үүргые дээшэлүүлхэ уялгатай.

Ёнгорбойн совхозой гурбадахи отделениин эхин парторганизацида 11 коммунист тоологдоно. Тэдэнэр бүгэдөөрөө залуу эбэртэ бодо мал шахан таргалуулха Нуртын ажахынууд хоорондын комплексдо хүдэлдэг юм. Тус партийна организациин гэшүүд һая үнгэрһэн суглаан дээрээ ажал ябуулгаяа гүнзэгыгөөр, зүб руунь шиидхэхэ, дутагдалнуудаа элирхэйлхэ, эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха зорилгоёо бодотоор хэлсэнгүй үнгэрөө. Отделениин тракторна бригадын бригадир, партийна организациин секретарь В. Б. Дымбрылов тоосоото элидхэлдээ коммунистнуудай, үйлэдбэриин, ниитын хэрэгүүдэй байдалые эрид сэхээр сэгнээгүй, мүнөөдэрэй хүдэлмэриин дүнгүүдые, хараа зорилгонуудые мартаһан байна. Юрэнхы жэшээнүү-

КОММУНИСТНУУДАЙ ҺУЛӨӨ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

дээр баталагдаһан хурса үгэгүй элидхэл хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгөөгүй, шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлгэ огто үгы хадаа эдэбхи үүсхэл хүгжөөгөөгүй гээшэ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэдэ хабаадалсаһан КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, «Ажалай туг» газетын редактор Н. Б. Будаев:

— Нуртын отделенидэ ажалай журам шангадхалгаар, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр, социалис мүрысөө эмхидхэлгээр горитой дутагдалнууд бии. Коммунистнуудай, эхин парторганизациин секретариин һула хүдэлмэриие тоосоото суглаан гэршэлнэ. Дүрбэ дахин зарлагдажа, арай гэжэл тоосоон хэгдэбэ. Суглаанай эхилхэ сагые мэдэһэн коммунист С. Бальжанов мүнөө ерэбэгүй. Нютагай зоной дунда архидаха, ажал хэрэгээ мартаха ушар үзэгдэнэ. Мал шахан таргалуулха комплексын хүдэлмэришэдэй дунда журам эбдэхэ ушар олон. Тэндэхи оньһон техникэ хүдэлнэгүй, гар ажал үргэнөөр хэрэглэгдэнэ, — гэжэ мэдүүлээ.

Үнэхөөрөөшье, тус комплекс хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Эндэ районой 5 совхозой 1500 толгой залуу эбэртэ бодо мал шахалганда табигдадаг юм. Үбһэ тэжээлэй ехээр дуталдадаг ушарһаа үбэлдөө толгой бүриһөөнь оройл 350—650 грамм нэмэлтэ шэгнүүр абтана. Һая үнгэрһэн зунай бэлшээриин хаһада хүбшэдэ таргалуулагдаһан үхэр, хашарагуудһаа мүн лэ тарган мяхан ехээр абтажа шадагдаагүй. Мал адуулагшад М. Самбуев, И. Дашиев, С. Будаев гэгшэдэй бэлшээн таргалуулһан 600 гаран толгой сооһоо миил 190 толгойнь 300 гаран килограмм амидын шэгнүүртэй байба, Бусадынь 250 килограмм татаа. Тиимэһээ суудхэдэ малай шэгнүүрые нэгэ килограммаар нэмээхэ гэһэн уялгаяа малшад бэелүүлбэгүй. Үйлэдбэрилһэн нэгэ центнер мяханай өөрын үнэ сэн ехэ дээгүүр — 250 түхэриг болоно.

Тус совхоз ороохо таряа ургуулдаггүй юм. Малда үгтэдэг холимол тэжээл түмэр замай Зэдэ станциһаа автомашинаар асарагдадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ шэмэтэ тэжээлээр хангалга эрид доошолоо. Бүхыдөө нэгэ мянган гектар сабшаланһаа 5600 тонно үбһэн абтаа, 515 гектарай тус бүриһөө дундазэргээр 73 центнер силосэй ургамал хуряагдаа. Энэ тон бага.

Илангаяа ехэ дутагдалнууд комплексын байранууд соо бии байһаар. Сонхонууд шэллэгдэнэгүй, һэлгэхэ запасной частьнууд хомордоно, бүхы оньһон техникэ муугаар ашаглагдана. Хүйтэрөөд байһан мүнөө сагта дулаан уһа, электрын элшэ хүсэ дамжуулха хэрэгсэлнүүд заһабарилагдаагүй байһаар. Гол оньһон түхеэрэлгэнүүдтэ туршалга хэгдэнэгүй. Тоосоото суглаанда эдэ шухала асуудалнууд тодорхойгоор хэлсэгдэхэ, харюусалгатай коммунистнууд тоосохо, һанал бодолоо хэлэхэ байха гээд һанагдаа. Теэд бодото байдал тушаа ёһотой хөөрэлдөөнэй болоогүйнь харамтай. Эдэ бүхы хүдэлмэри үшөө эмхидхээгүй, эхилээдүй. Отделениие эрхилэгшэ И. Л. Балдановай урда хэншье шанга эрилтэ табяагүй байна. Тэжээл буйлуулха цехэй хэдэн жэлэй туршада огто хүдэлөөгүй ушар мүнөөшье анхарагдангүй орхигдошоо.

Нүхэр Дымбрылов В. Б. секретариин уялгада хайша хэрэгээр хандана, коммунистнууд болон бусад ажалшадта бодото заабари үгэнэгүй, тэдэнэй алдуу эндүү, урагшагүй ажал тухай сэхэ хэлэнэгүй гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Тоосоото үе соо оройдоол 6 суглаан зарлагдаһан байба. Тиихэдэ һүүлэй жэлнүүдтэ нэгэшье хүн партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаагүй. Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ коммунис ажалай һургуулида оройл 5 хэшээл үнгэрэгдөө. Партийна эхин организаци харюусалгата нюурнуудые суглаан дээрэ нэгэтэшье шагнаагүй байха юм. Хэнэйшье мэдэһээр, партийна комитет ажахын асуудал шиидхэхэдээ, нэн түрүүн кадрнууд тухай бодолгото болодог, үйлэдбэриин гол ажалай ябаса тухай суглаан дээрээ хаража үзэдэг гээшэ. Иимэ эмхидхэлэй хүдэлмэри Нуртын эхин парторганизацида огто ябуулагдадаггүй байгаа гэжэ сэхэ тэмдэглэгдэхэ хэрэгтэй. Үсөөн коммунистнуудтай байбашье, элидхэлшэ В. Б. Дымбрылов

АЛДАР СОЛОНЬ АЖАЛҺАА

Иван Александрович Конев загаһанай промышленностьда дүшөөд жэлдэ хүдэлнэ. Тэрэнэй 24 жэлыень Кабанскын загаһанай заводто бригадираар ажалладаг юм. Теэд энэ дүшэн жэлээр Иван Александровичай ажалай намтар хэмжэгдэдэггүй. Тэрэ 13 наһатайдаа Кабанскын районой Жилино тосхондохи тэдэ үеын С. М. Буденнын нэрэмжэтэ совхоздо хүдэлжэ эхилһэн юм. Табан жэл хүдэлөөд байхадань, дайнай үеын һүрөөтэ тэрэ 1942 ондо Эхэ ороноо хамгаалгын албанда татагдаа бэлэй. Тиигэжэ Забайкалиин сэрэгэй округто Иван Конев албаяа үнгэргөө.

1947 ондо Иван Александрович Конев албаяа дүүргээд, минометно батарейн отделениин командир байһанаа, түрэл нютагаа бусаа һэн. Халта амараад, Кабанскын Загаһанай заводто загаһашанаар ороһоор лэ нэгэл газартаа хүдэлнэ.

Оролдосотой һайн, урагшаа һанаатай ажалаараа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададагаараа тэрэ суг хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болонхой. Тэрэ ямаршье сагта, ямаршье эрхэ байдалда нүхэдтөө туһалхаар бэлэн байдаг, өөрынгөө баян дүй дүршэлые залуушуултай хубаалдадаг юм. Заводойнгоо коллективэй ниитын үйлэ хэрэгүүдтэ хододоо эдэбхитэйгээр, дуратайгаар хабаададаг. Олохон жэлдэ Иван Александрович агитатор ябаһан, арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн байһан, нэгэтэ бэшэ заводойнгоо партийна бюрогой гэшүүнээр һунгагдаһан байха юм.

И. А. Коневой ударидадаг загаһашадай бригада гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудаа саг үргэлжэ дүүргэдэг заншалтай, Энэ табан жэлэй эхинһээшье тус бригада загаһа олзоборилхо түсэбөө хоёр дахин шахуу үлүүлэн дүүргэнхэй. Энэ хугасаа соо түсэбһөө гадуур 3 мянга гаран центнер загаһа олзоборилһон байна. Тиигэжэ тус бригада Коммунис ажалай бригада гэһэн үндэр нэрэ зэргэ зүүхэ ёһоороол зүүжэ ябадаг.

И. А. Коневой амжалта түгэс ажалые гүрэн түрын үндэр хайра, шагналнууд гэршэлнэ. Үни удаан сагсоо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнгөө, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө тэрэ Ажалай Улаан Тугай ордёноор, «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габьяата ажалай түлөө», «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай юм. 1980 ондо «Загаһанай промышленностиин ветеран» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Мүн һаяхан Кабанскын загаһанай заводто баярта мэдээсэл абтаба. Иван Александрович Коневто «Буряадай АССР-эй Загаһанай промышленностиин габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

В. ЦИБИН.

Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын эсхэлтын цехэй комсомол-залуушуулай бригада фабрика соогоо эрхим гэжэ тоологдодог. Залуушуулай бригада нэгэ нарядаар хүдэлжэ, нормоёо 115—120 процент дүүргэнэ. Энэ цехые КПСС-эй гэшүүн Л. И. Драгобужева (зураг дээрэ баруун гарһаа гурбадахи) хүтэлбэрилдэг Любовь Ивановна бригадынгаа гэшүүдтэ эрхим ажалай жэшээ харуулдаг.

В. ПЛУТТЫН фото.

Совет ор...

АЛМАЛТА, АРЬБАЛАЛТЫН АШААР

КАРАГАНДА. Казахстан доторoo эгээл томо Костенкын нэрэмжэтэ шахтын горнягууд алмагдаһан электрын элшэ хүсөөр хүдэлмэриин бүхэли халаанда хүдэлбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо алмагдаһан нөөсэнүүдһээ тэдэнэр түмэр замай эшелоноор дүүрэн нүүрһэ хэрэглэгшэдтэ эльгээһэн байна. Коллектив доторoo алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэл ябуулдаг арадай хинагшадай хубита эндэ ехэ юм.

Энергетигүүд болон экономистнуудтай хамта хинагшад электросетьнүүдэй хүдэлмэриие шэнжэлжэ үзөөд, гээлтэ хоролтын шалтагые элирүүлһэн, харин дурадхалнуудаа техническэ совет дээрэ хаража үзэхыень оруулһан байгаа. Тиигэжэ олон километрэй проводкые бүри ашаг үрэ ехэтэй ондоо проводкоор һэлгэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа һэн. Энэнь напряжени ехэ болгохо, тоогой гээлтэ хоролтые эрид хороохо арга олгоо һэн. Хинагшадай дурадхалаар электродвигательнүүдэй хүдэлмэриин хойноһоо хиналта шангадхагдаа. Энээнэй эсэстэ 1 миллионһоо дээшэ киловатт-час электрын элшэ хүсэн алмагдаа юм.

Предприятида ехэшье, багашье юумэндэ алмалта, арьбалалта хэхэ гэжэ оролдодог байһанайнь ашаар хатуу түлишын өөрынь үнэ сэнгые горитойгоор хороохо арга олгоһон байна. Шахтернуудшье гарзатаагүй: алмагдаһан мүнгэ зөөриин зарим хубинь тэдэниие шагналгада зорюулагдадаг.

ХАРИЛСАА ХОЛБООН ТУХАЙ ХЭЛСЭЭНЭЙ ЁҺООР

ДУШАНБЕ. Душанбе хотын хэдэ хэдэн предприятинуудай хүдэлмэришэд гол хүдэлмэриингөө хажуугаар Октябрьска районой һургуулинууд хоорондын һуралсалай үйлэдбэриин комбинадта үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудаар хүдэлдэг болобо. Эндэ классууд нээгдэжэ, үхибүүд барилгашадай, хэлхээ холбоошодой, бүд нэхэгшэдэй мэргэжэлнүүдые шудалжа эхилээ.

Харилсаа холбоон тухай хэлсээ баталаад, хотын предприятинууд 30 гаран хүдэлмэришэдые һургуулиин цехтэ эльгээгээ юм. Түгэс бэлэдхэлтэй, залуушуултай хүдэлһэн дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд энэ хэрэгтэ хабаадуулагдана. Һургуулинуудта ажалай һуралсалда үгтэ-

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ҮРИТЭЙШҮҮЛ ӨӨДЭЛХЭГҮЙ

Буряадай Статистическэ управлениин суглуулан согсолһон тоо, мэдээнүүдэй ёһоор, республикымнай ажахынууд байгша оной гурбан кварталда гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө 81 процент, һү—99,3 процент, үндэгэ — 100,1, нооһо — 77 процент дүүргэһэн байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй гурбан кварталда гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ болон нооһо тушааха түсэбөө сүм дүүргэхын тула республикымнай агропромышленна комплексын ажахынууд горитойхон оролдолго гаргаһан байха. Нэн түрүүлэн зунай бэлшээриин хаһада бага гаргашатайгаар ехэ продукци бэлэдхэжэ абахын түлөө бүхы арга боломжоёо гүйсэд хэрэглээ юм. Олохон фермэ, гүүртэнүүдэй, ажахынуудай коллективүүд нажарай тунга ногоотой бэлшээриин үедэ һүрэг малаа һайнаар бэлшээжэ. хүшэлүүлэн таргалуулхаһаа гадна сагаан эдеэ элбэг ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонуудые хараалаа бэлэй. Тэрэ зулгы дулаан хаһамнайшье мүнөө үнгэрөөд, нажартаа дэлгэрүүлэгдэһэн ажалай тэмсэлэй дүнгүүдые согсолон зэргэсүүлхэ саг хүрэжэ ерээ. Ушарынь гэхэдэ, үнгэрһэн үбэлжэлгэеэ эмхитэй һайнаар дабагшадай олынхидынь энэ зундаа бэлшээриин сэгнэшэгүй үнэтэй хаһые эмхитэйгээр, яһала аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шадаа. Жэшээлбэл, Баунтын, Зэдын, Захааминай, Хяагтын районуудай колхоз, совхозууд энэ үе соо гүрэндэ тушаагдаха малаа шадамар бэрхээр бэлшээжэ таргалуулһандаа бэлэдхэлэй пунктда бэеэр сула, томо үхэрнүүдые, гахайнуудые, хонидые эльгээжэ түсэбөө үлүүдээ ха юм. Тиихэдэ бусад районуудай ажахынууд хараалагдаһан даабаряа бэелүүлжэ бираагүй. Эндэ илангаяа Кабанскын, Түнхэнэй районуудай колхоз, совхозууд байгша оной 9 һарынгаа түсэбэй дүүргэлтые оройдоол 64—69 процентдэ хүргөө.

Жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн энэ хугасаа соо Захааминай, Зэдын, Улаан-Үдын районуудай ажахынуудһаа үхэрнүүд олоор тушаагдаа. Тиихэдэ энэ үедэ Яруунын, Прибайкалиин, Улаан-Үдын районуудһаа тус бүрээ 353—363 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүд абтаа юм. Тиин гэһээ Баргажанай, Баунтын, Захааминай, Хурамхаанай, Ахын районуудай ажахынууд республикын дунда зэргын хэмжээнһээ (үхэр бүхэн 329 килограмм) доошо шэгнүүртэй үхэрнүүдые мяханай комбинадта тушаагаа.

Гахайнуудые олоор үсхэбэрилдэг Кабанскын, Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Хяагтын, Бэшүүрэй районуудһаа олон гахай худалдагдабашье, тус бүриинь шэгнүүр бага байгаа. Тодорхойлбол, Баргажанай районой тушааһан гахайнуудай туд бүриин шэгнүүр 83 килограмм. Бэшүүрэй районой—85 килограмм, Кабанскын—95, Прибайкалиин—86, Улаан-Үдын районой худалдаһан гахайнууд тус бүрээ 96 килограмм шэгнүүртэй байгаа юм. Бусад районууд тус бүрээ 102-һоо 122 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй тарган гахай тушаагаа.

Байгша оной үнгэрһэн гурбан кварталда Ахын районой колхозууд бусадһаа ехэ шэгнүүртэй хонидые худалдаха гэхэ гү, али тушаагдаһан хонин бүхэниинь 39 килограмм болоо юм. Тиихэдэ Түнхэнэй, Хяагтын, Хэжэнгын, Бэшүүрэй районуудһаа туд бүрээ 36 килограмм шэгнүүртэй хонин тушаагдаһан байна. Бусад районууд республикын дунда зэргын хэмжээнһээ (35 килограмм) бага шэгнүүртэй хонидые худалдаба.

Энэ хугасаа соо республикымнай бүхы 19 районой олониинь һү гүрэндэ тушааха түсэбөө арайл дүүргэжэ бирабагүй. Энээнһээ уламжалан, республикамнай һү худалдаха даабаряа 0,7 процентээр дутуу бэелүүлээ.

Зунай бэлшээриин үедэ сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдаа. Түрүү ажахынууд, районуудта нажартаа үнеэдтээ нэмэлтэ тэжээл эдюулхэһээ гадна заабол гурба дахин һаадаг гуримтай байгаа. Иимэл ажахынууд бэлшээриин үедэ һү ехээр үйлэдбэрилжэ шадаа гээшэл.

Байгша оной эхинһээ хойшо республикымнай һаалишад үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 1242 килограмм һү һаагаа. Тиихэдэ Кабанскын районой һаалишад хамаһаа ехээр—1718 килограмм һү һаагаа. Үнгэрһэн юһэн һарын туршада Хойто-Байгалай районой һаалишад үнеэн бүриһөө 1432 килограмм, Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Хоринн, Мухар-Шэбэрэй районуудай һаалишад 1321-һээ 1382 килограмм хүрэтэр һү абажа шадаа. Тиин гэһээ Баргажанай, Баунтын, Хурамхаанай районуудай һаалишад үнеэн бүриһөө 923—994 килограмм һү абаа. Энэ бага.

Республикымнай шубуушад мүнөө амжалтатай. Тахянуудые олоор үсхэбэрилдэг томо фабрикануудай дундаһаа Сотниковой [illegible] фабрикын коллектив гэзгэлдэ ороо гэхэ гү, али гурбан кварталайнгаа даабариие 90 процент дүүргэбэ. Бусад предприятинууд түсэбөө дүүргэхэһээ байха хэды дахинаар үлүүлһэншье байна.

Байгша ондо нооһо гүрэндэ тушааха жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ бирагүй. Түнхэнэй, Яруунын, Хурамхаанай районууд даабаряа хахадлаашьегүй, оройдоол 43—47 процентдэ хүргэнхэй. Тиихэдэ Баргажанай районие һайрхахаар бэшэ, түсэбөө арайхан лэ 56 процент дүүргэнхэй. Бусад районууд 70—80—90 процентдэ хүргэжэ байнад. Нооһо гүрэндэ тушааха түсэбэй дүүргэлтэ олохон шалтагаанаар унжагайрна. Нэн түрүүлэн бэлэдхэлгын пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табингүй, хангалтагүй байһанһаа уламжалан, ажахынуудһаа бүхы нооһониинь мүнөө хүрэтэрөө зөөгдөөгүй байһаар. Ургаса хуряалгын түлэг ябажа байһан эдэ үдэрнүүдтэ нооһо зөөхэ автомашина хаанаһаа олдохоб даа. Тиимэһээ июнь һарада хайшалагдажа хадагалагдаһан нооһониинь ажахынуудай склад соо норожо, шанараа алдажа байна ёһотой гэжэ һэжэглэмээр.

Эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй ургаса хуряаха харюусалгата хүдэлмэри түлэг дундаа. Мүн олонхи колхоз, совхозуудта малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ ажал эхилэнхэй. Ниитынгээ адууһа малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэрэгхэһөө гадна энэ жэлэйнгээ түсэбые заабол дүүргэхэ тухай хүн бүхэн бодомжолхо зэргэтэй. Тиихэдэ нэн түрүүлэн фермэ бүхэндэ тэжээлэйнь цехүүдые һаадгүй хүдэлгэжэ, үнеэдтэ шанаржуулагдаһан тэжээл эдюулхэ болоно. Мүн гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүдээ, хонидоо, адуу моридоо, гахайнуудаа заабол шахан таргалуулжа, шэгнүүрыень хүсэлдүүлхые оролдохол хэрэгтэй. Тэрэшэлэн ерэхэ жэлдэ тугал, хурьга, унага, поршоонхо олоор абахаар эхэ мал бүхэнөө үрэжүүлхэ, ороондо оруулха гээшэ баһал зайлуулашагүй хэрэг мүн.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

ЙОШКАР-ОЛА. Мариин АССР-эй хартаабхашад бүхы полиин хартаабхые малтажа абаба. 30 мянган гектарай туд бүриһөөнь нёдондо жэлэйхиһээ 10—15 центнерээр ехэ продукци абтаба. Хамтын подряд үргэнөөр хэрэглэһэниинь туһатай байба. Хизаарай хартаабхын бүхы плантацинууд нарядгүйгөөр хүдэлдэг бригадануудта ба звенонуудта дамжуулагданхай. Мүнөө үедэ автономито республикын ажахынууд Узбекистан, Волгоградска область, Удмурти руу хартаабха ябуулна.

ОРЕЛ. «Орловское» нэгэдэлэй коллектив свеклын үрэһэ хүрэнгэ үйлэдбэрилхэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Ажахынуудай полинуудай гектар бүриһөө 18—20 центнер хүрэтэр свеклын үрэһэн хуряагдаа. Ажахынуудые тусхай шэглэлтэй болголго, агротехническэ заабаринуудые наринаар дүүргэлгэ, хүшэр хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулга —эдэ бүгэдэ «Коротыш», «Козьминский», «Октябрьский», «Судьбищинский» совхозуудай түйлаһан амжалтануудай эрхэ нүхэсэл болоно.

ЖИТОМИР. Бердичевскэ районой «Рея» совхоздо украин ба чехословак таряашадай тарилга хэһэн плантаци дээрэһээ үндэр баян ургаса абтаба. Найман гектарай туд бүриһөөнь 16 центнер борбоосгой суглуулагдаа. Энэнь тусхай шэглэлтэй түрүү ажахыда түйлагдаһан эгээл үндэр үрэ дүн болоно. Аха дүү оронуудай селекционернүүдэй бии болгоһон эрхим сортын хмель таригдаһан юм. Чехословакиин предприятинуудай эльгээһэн машинануудаар бүхы ургаса хуряагдаа. «Вертокиевка», «Карповцы» совхозуудта болон бусад ажахынуудта байгуулагдаһан «хани барисаанай плантацинууд» үндэр баян ургасаараа баярлуулба. Гансал Чехословакиин бэшэ, харин Болгариин ба Польшын мэргэжэлтэдтэй областиин хмель ургуулагшад нягта холбоотойгоор хүдэлдэг болонхой.

ВЛАДИВОСТОК. Хүдөө ажахын эгээл ёрөйн ургамал болохо соя Приморлин ажахынуудта хуряагдажа эхилээ. Таряашад урдынхиһаа хоёр долоон хоногоор урид энэ хүдэлмэриие эхилбэ. Хүйтэн уларилһаа найдамтайгаар хамгаалха пленкоор үрэһэ хүрэнгэ хүшаад, тарилга хэһэниинь ехэ туһатай байба. Үйлэдбэриин хэмжээгээр энэ арга түрүүшынхеэ хэрэглэгдээ.

Примори хадаа соя тарижа ургуулгаар Амарай областиин һүүлээр ороной хоёрдохи район болодог. Гансал эдеэ хоолой промышленностьда бэшэ, харин промышленностиин бусадшье һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг тоһолиг ургамалнуу 100 мянга гаран гектар дээрэһээ хуряагдаха байна.

АГАПОВКА. (Челябинска область). Агаповска районой ажахынуудай ажалшад түсэбһөө гадуур хартаабха худалдажа эхилээ. Хартаабха тарижа ургуулдаг звенонууд хамтын подрядаар хүдэлдэг болонхой. «Первомайский» совхозһоо В. Барановай даадаг коллектив эгээл эрхим дүнгүүдые түйлана. Тус звеногой механизаторнууд гектар бүриһөө 160 центнер хартаабха суглуулаа. Нёдондо жэлэйхиһээ 10 хоногоор урид «хоёрдохи хилээмэнэй» ургасын гол хубинь хуряагдаһан байна.

(ТАСС-ай корр).

Соёлшод — хүдөөгэй ажалшадта

МАНАЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

шадай урда хөөрэлдөө хэһэн байна. Тиихэдэ Тохорюугта һууринай соёлой хүдэлмэрилэгшэд «Арадуудай бата бэхи хани барисаан» гэһэн баярай үдэшэ үнгэргөө. Гадна «Ород арадтай бата холбоо барисаатайгаар» гэһэн номуудай выставкэ олонхи библиотекэнүүдтэ эмхидхэгдээ юм. Эдэ болон бусад хэмжээ ябуулганuудые соёлшод олониитын эдэбхитэдтэй нягта холбоотойгоор эмхидхэн ябуулһан, тэдэндэ түшэглэн үнгэргэһэн байна.

Таряа хуряалгын халуун хаһын үедэ районой соёлой байшангай агитбригада болон автоклубууд тусхай графигаар ажал хүдэлмэреэ ябуулан, неделиин гурбадахи ба табадахи үдэрнүүдтэ хээрэ ажаллажа байһан механизаторнуудта заатагүй ошожо, концертнүүдые харуулдаг байгаа. Программануудынь удхаараа баян: тэрэнэй бүридэлдэ мүнөө үеын буряад болон совет композиторнуудай дуу хүгжэм, хатар нааданууд оруулагдаһан байна гээд тэмдэглэлтэй.

Ургажа ябаа залуу үетэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралнай мүн лэ хандуулагдаа гээшэ. Тэрээнһээ уламжалан, нютагуудай залуу үетэниие үйлэдбэриин түрүүшүүлтэй, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэй хэдэ хэдэн уулзалганууд Баруун-Хасуурта, Георгиевко, Онинборск гэжэ һууринуудай соёлой байшангуудта олоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэжэ, анхарал татаа бэлэй.

Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэнэй хүсөөр олон «дайшалхы», «сахилгаан», «хэн мүнөөдэр түрүү зэргэдэ ябанаб?» гэхэ мэтын хуудаһанууд гаргагдаа, «Ажалай Алдар солын литэнүүдээр» олон улаан булангууд шэмэглэгдэн гоёогдоо.

Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд, тэдэнэй материально-техническэ баазаһаа гол түлэб дулдыдадаг гээшэ. Жэлэй 9 һарын дүнгүүдые согсолон, шалгалта хэжэ үзэхэдэ, Хориин поселково болон Үдын, Краснопартизанска ба Дээдэ-Тайлсын сельскэ, сомоной Соведүүдэй харьяата һууринуудай соёлой гуламтанууд ерэхэ үбэлжэлгэдэ һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Эндэхи соёлой байшан болон клубуудай байранууд эртэ хабарһаа эхилжэ заһабарилагдаа, дулаалагдаа. Тэдэнэр хүйтэн үбэлые бардам дабажа гарамаар газаагаа түлишэ, түлеэтэй болонхой. Гэхэтэй хамта энэ талаар дутуу дунданuудай дайралдахань харамтай. Жэшээлхэдэ, Тээгдын, Улаан-Одоной, Зүүн-Хуурайн соёлой байшангуудай хүсэд һайнаар заһабарилагдаагүй байһаниинь элирүүлэгдэбэ. Илангаяа Ашангын хүдөөгэй клуб үнинэй орхигдошоһон байдалтай гэжэ тэмдэглэлтэй. «Георгиевский» совхозой дирекци, партком болон профком, эндэхи сомоной Соведэй гүйсэдком эрид шууд хэмжээ абажа, соёлойнгоо гуламтые бараг зэргын түхэлтэй болгохын түлөө һаналаа табинагүй.

Тэрэшэлэн Хүрбын совхозой директор П. К. Дубинин, мүн эндэхи сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Э. Дагбаев гэгшэд соёлой гуламтануудые заһабарилха хэрэгтэ ёһото анхаралаа хандуулнагүй. Жэшээнь, Тохорюугтын хүдөөгэй библиотекын байра жэлһээ жэл бүри заһабарилагдангүйгөөр, гансал түсэб-саарһан дээрэ бэшэгдээд үлэшэнэ. Одоол энэ удаа дурсагдагша асуудал шиидхэгдэхэ бээ гээд һанагдана.

Районой ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсуулха хэрэгтэ районой түбэй библиотекын хүтэлбэри доро хүдөөгэй 19, профсоюзай 7 библиотекэ хүмүүжүүлхы удхатай ехэ хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэй номуудай һан жаса 231 мянга гаран болонхой. Гадна 479 нүүдэл библиотекэ хүдэлнэ. Тэдэнэр 14,5 мянган хин зониие таһалгаряагүйгөөр хангажа байдаг. Отара, гүүртэнүүдэй хонишод, малшадта библиотекэнүүдые эрхилэгшэдсаг үргэлжэ ерэхэдээ, захиһан номуудыень асаржа үгэдэг, шэнэ шэнэ зохёолнууд тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байха юм.

Районой хүдөө ажахын үйлэдбэрин 228 газарые соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай 110 шахуу— хүдэлмэрилэгшэд хангажа байна. Тэдэнэй дунда ажал хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандагшад олон даа. Жэшээнь, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэд Дулма Хандуевна Хандуева, Альбина Ермолаевна Скворцова, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Ажалай Улаан Тугай орденто Р. А. Лисова болон бусад болоно.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай Илалтын 40 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан дуу, хүгжэмэй конкурснууд, уран һайханай бэлгэмүүдэй харалганууд соёлой гуламтануудта эмхидхэгдэжэ, нютаг нютагуудай хүн зониие һонирхуулан баясуулха, мүн ажахы бүхэндэ соёлой болон экономикын заншалта үдэрнүүд урдынхидаал адли үндэр хэмжээндэ, һайн бэлэдхэлгэтэйгээр үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

КПСС-эй XXVI съездын болон партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, үндэр бүтээсэтэйгээр, эрхим шанартай продукци бага гаргашатайгаар үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэн ажаллажа байгаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые соёл-гэгээрэлэй талаар мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хангаха гээшэ манай гол уялга, зорилго болоно.

Д. НИМАЕВ,
арадай депутадуудай Хориин райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша.

М. Ю. Лермонтовэй түрэһөөр 170 жэлэй ой гүйсэбэ

ПОЭДЭЙ ЗОХЁОЛНУУД—БУРЯАД ОРОНДО

М. Ю. Лермонтов 27 наһа гүйсэжэ ябахадаа, зохёохы хаһынгаа үшөө хүсэд һалбараагүйдэ дуэльдэ алуулаа бэлэй. «Гэбэшье тэрэнэй омог дорюун дэлисээрээ огторгойтой үһэрисэлдэлгэ, тэрэнэй хүсэтэ шэнжэһээ абтаһан гүн гүнзэгы удха,— эдэ бүгэдэ үг удхаараа Пушкинһаа саашаа ошохо поэдһээ манине хахасуулба гэжэ бодомжолхыемнай баадхана,— гээд В. Г. Белинский бэшэһэн юм.

Ородой агуухэ поэдэй зохёохы хэрэг түрүү үзэл бодолтой литературын алдарта түүхэдэ хүндэтэ һуурияа эзэлжэ, хүн түрэлтэнэй соёлой хүгжэлтые баяжуулаа. Тиимэһээ В. Г. Белинскиин уридшалан хэлээшэ аргагүй зүб байна.

Гансашье ородой, харин болон СССР-эй олон үндэһэ яһатанай уран зохёолой хүгжэлтэдэ бэшэ, мүн искусствын бусадшье һалбари болохо хүгжэмдэ, уран зурагта, театрта, кинодо М. Ю. Лермонтовэй творчествын үзүүлһэн айхаотар ехэ нүлөөн тухай олон үеын хэлэ, бэшэгэй эрдэмтэд онсолон тэмдэглэһэн байдаг.

Ородой классическа шэнэ литературын үндэһэ һуури табигша, мүнөө үеын ород литературна хэлэ байгуулһан А. С. Пушкинай хэрэгые М. Ю. Лермонтов Николай I хаанай зонхилжо байгаа хатуу шэрүүн үе сагта үргэлжэлүүлһэн байна. Богонихон наһанайнгаа тон лэ тухашаруу эрхэ байдалда М. Ю. Лермонтов ёһотойл зохёохы ажалай эрэлхэг габьяа харуулһан байгаал. Тиимэһээ В. Г. Белинский тэрэнэй нэрые А. С. Пушкинай удаа Н. В. Гогольтой зэргэ табиһан байна бшуу.

СССР-эй олон үндэһэ яһатанай литературада М. Ю. Лермонтовэй зохёолнуудай үзүүлһэн нүлөөн тухай тон олон монографинууд, шэнжэлхы статьянууд бэшэгдэһэн гээшэ. Жэшээлхэдэ, агуухэ поэдэй зохёохы ажалые удаан саг соо шэнжэлһэн В. А. Мануйловай, У. Г. Фохтын, И. Л. Андронниковой болон бусадай нэрэнүүдые дурдалтай.

Гадна үнгэрһэн зуун жэлэй 50—60-аад онуудаар поэдэй зохёолнуудай буряад ороондо соносхогдодог болоно эхилһые эрдэмтэд тэмдэглэнэ. Гэбэшье зохёолнуудынь бүришье эртүүр манай хизаарта зэдэлһэн байгаа. Сибириин удамаар сүлэгдэһэн декабристнуудай түб газарһаа абадаг байһан бэшэгүүд энээниие гэршэлнэ.

М. Ю. Лермонтов зохёолнууд соогоо арадай аман үгын зохёолнуудые оло дахин хэрэглэһэн байдаг. Тиихэдээ аман зохёолнуудай эгээн лэ эрхим һайнуудые өөрынгөө юрэ бусын бүтээлнүүд соо шадамараар оруулхадаа, хурса бэлигээрээ улам ульгам, гүнзэгы болгожо арадтаа бусаадаг байгаа.

Мэдээжэ совет эрдэмтэ, Сибириие шэнжэлэгшэ, профессор М. К. Азадовский поэдэй шүлэгүүдэй арадай дуунууд боложо тодоронхой байһые баталаа юм. Мүнөөшье Буряад ороной дэрээвэнгүүдээр поэдэй анхан бэшэһэн «Парус», «Баряанда һуугша», «Бородино», «Гансаараан харгыда гаранаб», «Хасагай үлгын дуун» гэхэ мэтэ зохёолнуудые арадай урдын аялгаар гүйсэдхэлгые шагнажа болоно. Поэдэй шүлэгүүд Сибириин арадуудай аман зохёолой хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ фольклористнууд батална. Сибириин ород фольклор шэнжэлэгшэ, суглуулагша Л. Е. Элиасов Лермонтовэй олон зохёолнуудай арадай дуун болоод байһые наринаар шэнжэлһэн, сэгнэһэн байна. Тиихэдээ Сибириин хизаарай эрхэ байдалда олонхи шүлэгүүдынь дууряагдаһан, һэльбэгдэһэн байгаа гэжэ тодоруулагдаа юм.

Поэдэй зохёолнуудай Сибирьтэ, тэрэшэлэн Буряад орондо дэлгэрхэ хэрэгтэ политическэ сүлэлгэдэ ерэгшэд ехэ үүргэтэй һэн. Тэдэнэй нюусаар асарһан номууд гол түлэб хаанта засагта эсэргүү удхатай байгаа. Тэдээн сооһь М. Ю. Лермонтовэйшье зохёолнууд үсөөн бэшэ бэлэй. Энээн тухай номдо дуратайшуулай олохон хүдэлмэринүүд гэршэлнэ. Поэдэй зохёолнууд 19-дэхи зуун жэлэй Хяагта, Дээдэ-Үдэ хотонуудай үмсын библиотекэнүүдтэ олоор абтадаг байгаа.

Буряад литературын хүгжэлтэдэ М. Ю. Лермонтовэй зохёолнуудай үзүүлһэн нүлөөн ехэ. Энээн тухай республикын арадай поэт Н. Дамдинов «Манай Лермонтов» гэжэ статья дотороо тодорхойгоор бэшээ һэн.

Хэн нэгэн суута зохёолшын СССР-эй ямар нэгэн үндэһэ яһатанай литературада үзүүлһэн нүлөөн тухай хэлэхэдээ, нэн түрүүн тэрэнэй зохёолнуудай оршуулагдаһан тухай дурсагдадаг гээшэ.

Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат И. А. Ким «Лермонтов ба буряад литература» гэжэ статья соогоо «Поэдэй үхэл» гэжэ М. Ю. Лермонтовэй шүлэгые буряад хэлэн дээрэ В. Егоров оршуулаа юм гэжэ батална. Тэрэнь «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ 1937 оной мартын 16-да толилогдоһон байгаа ха. Агуухэ поэдэй түрэһөөр 125 жэлэй ойдо зорюулжа, Д. Хилтухинай, Ш. Нимбуевай, Ц. Галсановай, Д-Д. Дугаржабоной оршуулгаар «Гурбан пальма», «Кинжал», «Далбага», «Хабсагай», «Эхэ орон» болон поэдэй бусадшье шүлэгүүд зэдэлээ һэн. Буряад ороной литературна ажабайдалда поэдэй «Шэлэгдэмэл шүлэгүүдэй» суглуулбари оршуулагдан гаража, баярта ушар болоо бэлэй. 1951 ондо М. Ю. Лермонтовэй «Шүлэгүүд болон поэмэнүүд» гэжэ суглуулбари хэблэгдээ. Тэрэ ном соо Д. Дугаровай, Г. Чимитовэй, Ч-Р. Намжиловай, А. Шадаевай, Ц. Жимбиевэй, Д-Ж. Гунзыновэй, Д. Жалсараевай, Б. Санжинай, Ч. Цыдендамбаевай, Д-Ж. Уртюбаевай оршуулганууд нэмэгдэжэ оруулагдаһан байгаа.

Үшөө 1941 ондо бэлигтэ оршуулгашан Даша Черниновэй хэһэн ехэ хүдэлмэриин дүн— «Манай үеын герой» гэжэ роман хэблэгдэн гаража, буряад уншагшадта ехэ бэлэг болоһон юм.

Тэрэшэлэн агуухэ поэдэй зохёолнуудые элдэб он жэлнүүдтэ А. Бальбуров, А. Бадаев, З. Гомбожабай, Д. Дамбаев, Н. Дамдинов гэгшэд уран хурсаар оршуулжа толилуулһан байдаг.

М. Ю. Лермонтовтэ зорюулагдажа «Лермонтовэй энциклопеди» 1981 ондо Москвада хэблэгдээ һэн. Тэрээн соо агуухэ поэдэй темэ буряад поэдүүд Ц. Галсановай, И. Кимэй, Ц-Д. Хамаевай, Н. Дамдиновай, Ц. Номтоевой зохёолнуудта нүлөөлэнхэй гэжэ хэлэгдэнэ. Поэдэй зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрээ оршуулгын асуудалнуудаар Буряадай уран зохёолшодой бэшэһэн статьянууд олон.

Буряад ороной искусствын хүгжэлтэдэ поэдэй ашата үүргэ мүн лэ ехэ. Тэрэнэй шүлэгүүд, дуунууд романснууд театрнуудай болон хүдөөгэй соёлой байшангуудай сценэ дээрэһээ зэдэлжэ, улад зониие баясуулна. М. Ю. Лермонтовэй поэмын аялгаар найруулһан А. Рубинштейнэй «Демон» гэжэ оперо Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрта табигдадаг. Тиихэдэ ород драмын театрта поэдэй «Маскарад», «Хоёр аханар» гэһэн зүжэгүүд элдэб жэлнүүдтэ табигдаа һэн.

И. ЯРНЕВСКИЙ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

КАВКАЗАЙ ОЛЗО ХҮБҮҮН

Энэ зохёолые бүри эдир залуу наһандаа Михаил Юрьевич Лермонтов бэшэһэн юм. Анха түрүүн 1859 ондо «Отечественные записки» гэжэ журналда толилогдоһон байгаа.

I.

Уулын үбэрөөр шэбээлһэн аулай
Утаанда харлаһан саклиин хажуугаар
Урматай олон черкесүүд сугларанхай.
Урда урдаһаа харалсажа һуугаад,
Гүйгөөшэ хурдан моридоо магтажа,
Гүндүү мэргэн годлиёо һайрхажа,
Ород тосхониие онгиргон һалгаһанаа,
Олон хүнүүдыень барижа асарһанаа
Харанхы болотор хабархан ярилданад,
Хамта ябалсаһан хасагаа дурданад.
Тамхинайнь утаан аажамаар баажа,
Тархи дээгүүрнь бөөгнэрэн сахаригтана.
Харан гэһээш һэлмэнүүдээ хангиргажа,
Хадынгаа нютагай аялга дуу татана.
Заримашуулынь гэнтэ моридтоо
мордожо,
Зам харгыда хайшаашьеб гарахань ха.
Заншалта ёһоор халта тэндэ тогтожо,
Заал һаа нухэдэйнгөө гарые адханал ха.

II.

Эдир черкес басагадууд тэсэнгүй
Эрид хадын эрмэгтэ гүйлдэжэ гарана.
Хаана холо руу харагдаха юумэнгүй —
Харгын тооһон хүдэлэнгүйгөөр харлана.
Хагданай орой халташье найганагүй,
Хааралаан, шууяаншье огто гаранагүй,
Саана холоһоо Терек гол хүүежэ,
Самсаалтай зузаан хабсагай эсхэнэ.
Сагаан хөөһөөр бууран дүүлижэ,
Сарюун үндэр эрье нэшэнэ.
Һэрюун тайгын соорхойе һэтэлэн,
Һэргэг бугануд хаа-яа гүйлдэнэ.
Һүниин дуугай номгондо элихэн
Һүрэг адуунай турьяхань дуулдана.

III.

Хотогор жалгатай хадын энгэрээр
Хорғы торгон хүнжэл дэбдеэтэи:
Холо доогуурнь салгидан сэсэрһээр
Хотирон ошоһон урасхал эршэтэй...
Хүхюун бэреэдүүд тиишээ юрьежэ,
Хүйтэн уһаарнь нюураа сүршэнэд.
Мүльһэн тунгалаг оёорынь шэртэжэ,
Мүнгэн бэһэлигээ зариманиинь шэдэнэд.
Үнгын сэсэгээр үһөө гүрэхэдэжэ,
Үрьдилдэһээр уһан-гэрэлдэ харакад,
Дүрэ шарайнь дүмүүхэнээр шэшэржэ,
Дүтэ болоһоор элирэн гаранад.
Удаадань намдуу ааляар гэшхэлжэ
Уянгатай ирагуу аялга заһганад.
Хадын боорхин аулһаа холо бэшэ
Хаһатай шууяан, дуулан оршоно.
Ханхинан гараһан абяаень дабтажа
Хабсагайн хүмэгүүд саашань абаашана.

IV.

Үдэшын наранай һүүлшын һабагша
Үндэр мүльһэн орьёлдо шэнгэнэ.
Үбгэн Эльбрус тархяа табижа,
Үүлэн мэтээр наагуурнь бүглэнэ.

. . . .

Садхалан малай мөөрөөн дуулдаһаар,
Сабшадаг һортогой морид инсагаалдаһаар
Хүдөө бэлшээриһээ бусажа ябанал даа...
Хүндэ гэнжэнүүд юундэ ханхиналдааб!
Уйдхарта дарагдан энэ һалираашаднай
Урдань барянда ороһон хүнүүд лэ даа.
Хонгор залуу наһаяа һалгаанхай,
Холын холо хаюулшоод ябанал даа.

Дайша черкесүүдэй һүрэг олон мал
Дайдын мухарта адуулжа мүнхихадаа,
Эртын жаргалта үе сагаа шаналан,
Эрьежэ һөөргөө ерэхэгүйень мэдэнэд
даа.
Юунтэйшье жэшээгүй байдал ямбалжа,
Юртэмсын зол баяр эдлүүлээ агша һэн.
Хойно болоходоо юумэн гэнтэ хүбилжэ,
Холын зүүдэн шэнгеэр үзэгдөө һэн.
Хатуу гэнжэдэ ороошодые тэбшэжэ,
Хайралха һэшхэл хаанаһаа ерэхэнь даа.
Хамаг бодолынь хүдхэран бүрүүлтэжэ,
Харада даруулһан шэнгеэр дүйрэнэл даа.
Хүнэй дайдада тамалуулһанай хүлһынь—
Хүйтэн хуурсаг үзэгдэдэг болонхой.
Зүгнэһэн сэдьхэһэн арюун хүсэлынь
Зүрхэнэйнь оёорһоо гаража ошонхой.
Гасалан зоболонгоо гаталжа ядаһандаа
Гашуун нёлбоһоо адхаруулан байдаг даа.

V

Бусаха хариха найдалай үгышье һаа,
Булгилма сэдьхэлынь нютагтаа зүдхэдэг.
Бултадаа тиихэдэнь бодолгодо хатаһаар
Буһалгаан аюулта харгы зүгнэдэг.

. . . .

Добын оройгоор тооһо татуулһаар
Долонгир малнуудай субаан таһарнагүй.
Гэдэһэ дүүрэн аад, арайхан һалирһаар,
Гэрэйнь хотонууд хусалдан угтанагүй.
Аул тосхониинь һонороор шагнаарханги,
Аглаг байгаалишье тойроод һажанги.
Хаанашьеб гуниглаһан үхидэй аялга
Хадаар суурятан холоһоо ерэнэл даа.
Хан гаруудиин ганганаһан абяан гү,
Харьялаа горхоной шэбэнээн гэхээр даа.
Ородһоо Ч-Р. НАМЖИЛОВ оршуулба.

АРИЛГАШАДАЙ ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛНА

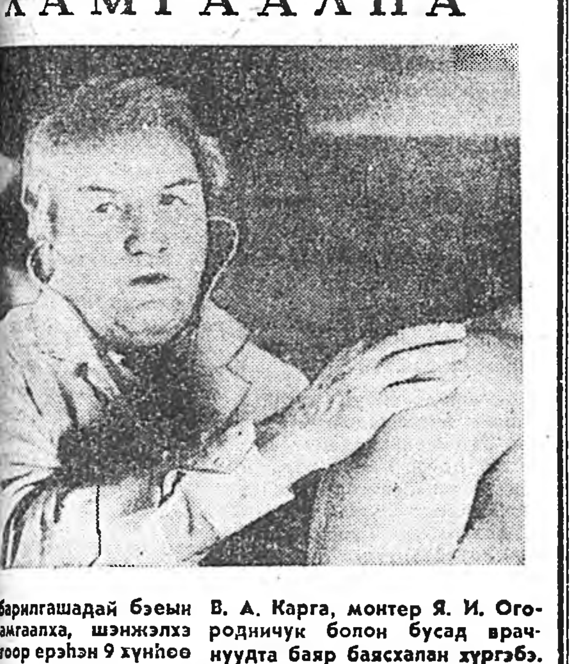

В. А. Карга, монтер Я. И. Огородничук болон бусад врачнуудта баяр баясхалан хүргэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Академик К. Р. Седов; шүдэ аргалдаг врач, медицинын эрдэмэй кандидат Л. М. Яновский; врач-эндокринолог Э. К. Димова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

«АМГАЙГША МОРИН АЮУЛТАЙ»

Манай газетын августын 27-ной номерто Будамшуугай иимэ гаршагтай статья толилогдоһон байна. Статья дотор Баргажанай хүүгэдэй байшангай ажал ябуулгада үзэгдэһэн дутуу дунданууд шүүмжэлэгдээ. «Мориёо амгайгшаар хазаарлажа унаһан шэнги, хүдэлмэридөө албан хойрогоор, ёһын тэдысэ, сэдьхэлэй ульһагүйгөөр хандахада, муул үрэ дүн гараха үйлэтэй юм шуу даа», — гэжэ Будамшуугай бэшэг дотор тобшолол хэгдэһэн байна.

Будамшуугай иимэ шүүмжэлэлэй үндэһөөр редакци Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствэдэ хандажа, министрэй орлогшо С. Г. Ефимовэй гар табилгатай иимэ харюу абаба гэбэл;

«Республикын Гэгээрэлэй минстерствын зааһанай, ёһоор, хүүгэдэй байшангай ажал ябуулгые һайжаруулаагүй байһанайнь түлөө арадай депутадуудай Баргажанай Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша А. Х. Филипповтэ шанга донгодолго хэгдээ.

Баргажанай хүүгэдэй байшангай директор В. Я. Варнавский һуралсалай ба хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо Т. И. Саган хоёр даалгагдаһан тушаалнуудаа бэелүүлжэ шадаагүй дээрэһээ ажалһаа гаргагдаа».

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ШУХАЛА ЗОРИЛГО

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын харилсаанай түгшүүриие һуларуулха, дэлхэй дээрэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулха зорилготойгоор арадуудые эб найрамдалай үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ тухай декларациие бодото дээрэнь дары бэелүүлхэ шухала гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр мэдүүлбэ. ООН-ой Генеральна Ассамблейн 33-дахи сессиин баталан абаһан энэ документын заабари зүбшэлнүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай мэдээсэхэ талаар хэдэ хэдэн правительствануудай гүйлтануудта үгтэһэн харюунуудые согсолон элидхэлые тэрэ толилуулаа. Энэ декларациин удхань юун бэ гэхэдэ, дэлхэй дээрэ таарамжатай һайн оршон байдал хангаһанай ашаар дайн байлдаае зайсуулан саража болоно, гэһэн удхатай.

Мүнөө үедэ энэ зорилго хэзээ хэзээнэйхидэ орходоо шухала удха шанартай байна. Арадуудта эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха гэһэн диилэнхи олонхи оронуудай хүсэл эрмэлзэлэй декларации дотор тодо хурсаар мэдүүлээтэй байгаашье һаань, дэлхэй дээрэхи байдал орёо түгшүүрилтэй байһаар гэжэ Барбадосой Болгариин, Ганын, ГДР-эй, Грециин, Польшын, Филиппинын ба бусад хэдэн гүрэнүүдэй харюунууд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Мүнөөдэр ба ерээдүйн үетэнэй аша туһада үнэн зүб, бата бэхи эб найрамдал хангаха, бэхижүүлхэ уряатайгаар бүхы оронуудта хандагдаһан декларациие буруушаадаг США-гай милитарис политика энээнэй гол шалтагаан болоно гэжэ харюунууд дотор заагдана. США-гай захиргаан сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые, өөһэдынгөө һанал бодолые али бүхы аргаар бусадта баадхахые оролдоно гэжэ Ливанда үүдхэгдэһэн эзэрхэг түримхэй булимтаран эзэмдэлгэ, Никарагуада эсэргүү соносхогдоогүй дайн элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ БССР-эй, Венгриин, Кубын, Монголой, УССР-эй харюунууд дотор заагдана.

Эб найрамдалай үзэл бодолтойгоор арадуудые хүмүүжүүлхэ тухай декларациин түлөө ООН-ой 138 гэшүүн гүрэн дуугаа үгэбэ, имагтал США болон Израиль арсаһан байгаа.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха гээшэ эб найрамдал хангалгын гол хэрэгсэл болоно гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд СССР-эй харюу дотор тэмдэглэгдэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко байгша оной март һарада үгэ хэлэхэдээ, ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдэй хоорондо тодорхой гол ёһонуудые баримталан бэелүүлхэ шухала гэжэ дурадхаа һэн. Энэ талаар Совет правительство бүлэг дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгые болюулха, стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хороохо, Европодо ядерна хёмороо зүришэлдөөе бага болгохо, замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргуулхагүй, химическэ зэбсэг хорихо, үгы хэхэ—Советскэ Союзай бэелүүлжэ байдаг эдэ бүхы хэмжээнүүд дайнай аюулые һуларуулха зорилготой. Эдэ бүгэдэ бодото үндэһэ баримтатай, бүхы гүрэнүүдэй аша туһада, арадуудай эрилтэнүүдтэ, этигэл найдалда харюусана гэжэ СССР-эй харюу дотор хэлэгдэнэ.

ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭХИ РЕЙГАНЭЙ НАЙДУУЛГАНУУД

ВАШИНГТОН. Һунгалтын урда тээхи кампани улам эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Бэелүүлхэгүйшье һаа, хооһон худал найдуулганууд үргэнөөр хэлэгдэнэ. США-гай буржуазна ехэ партинуудай иимэ ябуулганууд заншал болонхой. Президент Рейган үнгэрэгшэ четвергдэ үгэ хэлэхэдээ, бүхы анхаралаа энэ талаар зорюулһан байгаа.

Бодото дээрээ Холбоото Штадуудай хүн зоной байдал улам хүндэ хүшэр болоһон, муудаһан байна. Һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо негрнүүдэй байдал эрид муудаа. Гэбэшье «үнэхөөрөөшье адли арга боломжотой общество байгуулхые, бүхы американецуудта «гэрэлтэ һайхан ерээдүйе» тогтоохые манай захиргаан оролдоно гэжэ президент билдагууша хуурмагаар баталба. Һурагша негр залуушуулда али бүхы туһаламжа үзүүлэгдэдэг гэжэ президент хэлэһэн байгаа.

Бодото дээрээ иимэ баталамжануудынь ямаршье үндэһэ баримтагүй. Негритян колледжнүүдэй нэгэдэмэл фондын баримтануудай ёһоор, һүүлэй жэлнүүдтэ негр студентнэрэй тоо эрид үсөөрөө. Гол шалтагааниинь гэхэдэ, мүнөөнэй захиргаан социально-экономическа программануудта, тэрэ тоодо гэгээрэлэй хэрэгтэ федеральна гаргашануудаа эрид хорооһон байха юм.

СССР-эй ДУРАДХАЛНУУДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Дэлхэйн бүхы арадуудай аюулгүй байдалые лаб хангаха уласхоорондын эрхын гол ёһонуудые бэхижүүлхэ тухай Советскэ Союзай дурадхалые ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси дээрэ үргэнөөр дэмжэһэн байна. Советскэ Союзай зүгһөө проектынь оруулагдаһан уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй тухай бүхэдэлхэйн договор бэлдэхэ хүдэлмэриие сессиин зургаадахи комитедтэ (эрхын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг комитет) зүбшэн хэлсэжэ дүүргэбэ.

Хүсэ хэрэглэхэгүй гол ёһые бэхижүүлхын тула СССР эдэбхитэй хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана. Тиихэдээ энэ асуудалые шиидхэхэ талаар шэнэ үүсхэлнүүдые гаргаа гэжэ Афганистанай, Болгариин, Лаосой, Никарагуагай ба бусад гүрэнүүдэй делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ. Тусхайлбал, тэдэнэр ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга нэгэ талаһаа абаад, энэ жэшээ дагахыень ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдые уряалһан байгаа.

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДЭЙ ШИИДХЭБЭРИ

НЬЮ-ЙОРК. Ливанда байдаг ООН-ой саг зуурын хүсэнүүдэй эрхэ түлөөлэлгые Ливанай гүйлтаар үшөө 6 һараар, 1985 оной апрелиин 19 болотор һунааха гэһэн шиидхэбэри ООН-ой Аюулгүйн Совет абаба. Эдэ хүсэнүүд Аюулгүйн Соведэй тогтоолтой зохилдуулагдажа, 1978 оной мартын 19-һөө Ливанай газар дайда дээрэ байлгагдана. Ливанай газар дайдын бүрин бүтэн байлгые, бэеэ дааһан ба дулдыданги бэеэ байдалые шууд сэхээр дэмжэжэ байһан тухайдаа Аюулгүйн Совет дахинаа мэдүүлбэ.

Ливанай правительствын иимэ гүйлтые анхаралдаа абажа, Советскэ Союз Ливандахи ООН-ой саг зуурын хүсэнүүдэй эрхэ түлөөлгэ һунаахые арсанагүй гэжэ СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ О. А. Трояновский Аюулгүйн Соведэй заседани дээрэ мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта эндэхи оршон байдалай хангалтагүй байһанайнь түлөө һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлнэбди гэжэ Аюулгүйн Совет тэмдэглээ. Иимэ эрхэ байдалда эдэ хүсэнүүд өөһэдынгөө зорилгонуудые мүртэй һайнаар бэелүүлнэгүй. Ливанай урда районуудта Израилиин булимтаралгын добтолгонуудаа үргэлжэлүүлжэ байхадань, эндэхи байдал иимэ орёо түгшүүрилтэй болонхой. Һараһаа үлүү сагай урда тээ Аюулгүйн Совет Ливанай урда хубидахи байдал тухай асуудалые хаража үзэбэ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

УРАГШАА ДАБШАХА ЭРМЭЛЗЭЛТЭЙ

Энэ зунай үбһэ хуряалгын халуун хаһын түлэг дундаа ябажа байха үеэр «Георгиевский» совхозой Ашангын отделениин тэжээл бэлэдхэлгын звенонуудай ажал хэрэгүүдээр һонирхон ябахадаа, ажалай ба дайнай ветеран Шираб Хундаевич Дармаевтай уулзажа, танилсаа бэлэйб. Ташарайгүйхэн аад, шүрбэһэлиг бэетэй, нюргаар дунда зэргын энэ хүн залуушуултай ехэ илдам зөөлөөр хөөрэлдэжэ байба. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын жэлдэ ажалша бэрхэ, шираг шамбай эрэшүүлэй, эсэгэ, аханарайнгаа баруунай холын фронтдо мордоод байхада, минии үетэн эгээл таанадай зэргэ ябаа һэн,— гэжэ тэрэ залуушуулда хандан хэлэнэ. —Түрүүшын жэлэй үбһэ, таряа хуряалга бүришье хүндэ хүшэр байгаа гээшэ ааб даа. Эдэ бэрхэшээлнүүдые тэрэ үеын залуушуул эжынэртэйгээ хамта дабажа гараһан намтартай. Ямаршье зориг, тэсэбэритэй байгаа тээшэб!».

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһээр 40 жэлэй ой ерэхэ жэлдэ гүйсэхэнь. Гэбэшье дайнай шарханууд хүн зоной зүрхэ сэдьхэлдэ эдэгэжэ бүтүүрээгүй. Он жэлнүүдэй үнгэрэн ошохо тума хорото дайсантай тэмсэн унаһан нүхэднай ходол һанагдагша,— гэжэ Шираб Хундаевич хэлээд, нэгэ бага бодолгото болоһоной һүүлээр: — хүн зоноймнай ажабайдал жэлһээ жэлдэ улам һайжарна. Иимэ һайхан үе сагта ажаһуужа байһан хүнүүдтэ атаархаха дуран хүрэнэ. Энэ зол жаргалта байдал хадаа үнгэрһэн дайнай хатуу шанга тэмсэл соогуур улаан шуһаяа алхажа, ами наһаяа алдаһан совет сэрэгшэдэй ашаар олдоһон юм гэжэ үхибүүд болон ашанартаа захигшаб,—гэжэ намдууханаар дуулгаба.

Мүнөө Шираб Хундаевич Ашангын отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын тоо бүридхэгшөөр ажаллана. Тус бригада хамтын подрядай онол аргаар хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна. Ниитын адууһа малда хүсэд хүрэмөөр тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Энэшье зундаа һайнаар хүдэлөө. Үбһэ хуряалгаар, сенаж даралгаар түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргээ. Бэлэдхэһэн тэжээлэйнь шанар нёдондо жэлэйхиһээ холо һайн гээд тэмдэглэлтэй. Энэ хэрэгтэ тоо бүридхэгшэ Дармаевайшье оруулһан хуби бии байха.

Дүшэн дүрбэдэхи оной эсэс багаар II Украинска фронтын сэрэгшэдэй зэргэдэ жагсан, арайл 18 наһатай болоһон манай нютагай хүбүүн Шираб Дармаев дайшалхы замаа эхилһэн юм. Дайнай һүүлшын һарануудай ябажа байгаашье һаань, фашистнар үшөөл шангаар, үсэд нэтэрүүгээр эсэргүүсэдэг һэн. Энэ үедэ сэрэгшэн Дармаев эрэлхэг зоригтой олон эрхим нүхэдөө алдаа бэлэй. Тэдэнэрээ мартангүйгөөр мүнөө болотор һанажа ябадаг юм.

Алдар суута II Украинска фронтын сэрэгшэд дайнай һүүлшын һарануудта эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, Австри болон Венгриин газар дайдые фашис булимтарагшадһаа сүлөөлэн, илалтатайгаар урагшаа дабшаһан байна.

Венгриин газар дээрэ Балатон нуурай оршондо болоһон тулалдаан нютагаймнай хүбүүн Шираб Дармаевай зүрхэ сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдан үлэнхэй. Эндэхи хада уула, хабсагай шулуун хабшалнуудые дайсан гайхалтай бүхөөр бэхилүүлһэн байгаа. Хүнэй нюдэндэ абаһаар харагдахагүй нюуса газарнуудта пулемедууд, миномедууд, үхэр буунууд тодхоотой байһан юм. Иимэ бүхэ, түмэр-бетоноор шудхамал уурхайнуудые добтолон орожо абахань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ байгаа бээз даа. Энэ шадарай газарнуудта дайсан манай сэрэгүүдые зогсоохобди гэжэ һанаашалһан байгаа бшуу. Теэд тэрэнь буруу һүрэбэ. Баатар зоригто совет сэрэгшэд һайн бэлэдхэлтэй, эрхим буу зэбсэгтэй байһан тула урдаһаань үсэдөөр эсэргүүсэгшэ дайсаниие бута сохёо ха юм.

Эгээл эндэ ябахадаа, сэрэгшэн Дармаев «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаба. Гадна Чехословакиин газар дээрэ эрхэ сүлөө асаран, манай сэрэгшэдэй илалта түгэс дабшажа ябаха үеэр Ш. Х. Дармаевай энгэр дээрэ «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэжэ удаадахи медаль ялараа бэлэй.

Дүшэн табадахи оной Илалтын мартагдашагүй үдэрые Шираб Хундаевич Дармаев аяар холын Чехословакиин алдар суута ниислэл Прага хотодо угтаа бэлэй...

Ветерануудай эдэбхи түгэс ажаһууха эрмэлзэлынь буурашагүй гээшэ ха. Хорини районой Ашанга һууринда Дармаевтанай гэр булэһөө холо бэшэхэнэ дайнай ба ажалай үшөө хоёр ветеран ажаһуудаг юм. Тэдэнэй нэгэниинь —коммунист «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай» хоёрдохи шатын орденто, «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаһан Доржо Цыдыпов, нүгөөдэнь —«Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальнуудта хүртэһэн Дашижамсо Цыбиков гэгшэд болоно бшуу.

Эдэ нүхэднай наһатай боложо, амаралтада гараһаншье һаа, түрэл ажахынгаа хүгжэлтэдэ шадал зэргээрээ хубитаяа оруулхын түлөө тэмсэнэ. Зунай үедэ үбһэ хуряалга дээрэ тэдэнэр илангаяа эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, һайн шанартай тэжээл бэлэдхэлсэнэ. Урган ябаа залуу үетэндэ һайн һайхан жэшээ харуулан, хүмүүжүүлхэ зуураа тэдэнэй эхэ, эсэгэнэрээ найдамтайгаар халан абахын тула бага бэшэ оролдолго гаргадаг юм.

— Үнгэрһэн дайнай хүшэр хүндэ үе сагуудые, манай энэ һайхан ажабайдалай түлөө ами наһаяа хайрлангүйгөөр баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэ нүхэдөө мартахагүйлди,— гээд Шираб Дармаев хэлэнэ. Теэд хэлэхэ эрхэтэйшье гээшэ ааб даа. Тэрэ хатуу сагта ямаршье бэрхэшээлэй тохёолдоходо, мэгдэжэ үзөөгүй юм. Мэгдэһэнэйшье үлүү гэжэ тэрэ тоолодог гээшэ. Эрэ хүн, юрэдөө, нэгэ арга олохол ёһотой бшуу. Илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалалсаһан хүбүүд амгалан сагташье хододоо урагшаа дабшаха эрмэлзэлтэй байдаг ха юм.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

1944 оной октябрь һарада совет сэрэгүүдээр Дебреценскэ шэглэлээр добтолгодо операци хэгдэһэн байна. Тэрэнэй ашаар Венгриин горитойхон хубинь фашис эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдэһэн юм. Тэрэ үедэ 3-дахи Украинска фронтын штабай начальник байһан Советскэ Союзай Герой, армиин генерал С. П. Иванов тэндэ болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэжэ үгэһэн байна.

ДЕБРЕЦЕНСКЭ ШЭГЛЭЛЭЭР

1944 оной сентябриин һүүлшын үдэрнүүд һэн. Украинска 2-дохи ба 3-дахи фронтнуудай сэрэгүүд Ясса ба Кишинев шадарһаа эхилһэн добтолгоёо үргэлжэлүүлэн, Чехословакиин, Венгриин ба Югославиин газар дээрэ хороһон дайсанда шэнэ сохилто үгэхөөр бэлдэжэ ороһон гээшэ.

Совет-герман фронтын урда зүгтэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүд Гитлерэй командованиин һанаае ехээр зобоожо эхилһэн юм. Совет сэрэгэй Венгри, Австри ба Урда Германи руу сүмэрэн орожо ерэлгые зайсуулха зорилгоор фашис командовани дары түргөөр обороно эмхидхэһэн. Тэрэ өөрынгөө оборонын түсэб дотор Хортиин правительстватай Венгридэ онсо анхарал хандуулжа байһан: юуб гэхэдэ, энэ гүрэн фашис Германида зэбсэгтэ хүсөөр, нефтеэр, эдеэ хоолоор бодото туһаламжа хүргэжэ шадаха байгаа. «Венгриин газар дайдые хамгаалга бидэндэ ами наһанай хэрэг»,— гэжэ Гитлер 1944 оной сентябрьда мэдүүлээ һэн. Ушар иимэһээ гитлеровецүүд нэгэн доро добтолхы ябуулгануудые эдэбхитэйгээр хэхэ зорилготойгоор оборонын түхеэрэлгэнүүдые хэжэ урдиһэн гээшэ.

Бэелүүлэгдэжэ байһан сэрэгэй-политическэ гол зорилгонуудһаа уламжалан, Верховно Главнокомандовани манай сэрэгүүдэй дайшалхы добтолгынь хамтын түсэб зохёоһон юм. Тэрэнэйнь үрэ дүн гэхэдэ, украин гурбан фронтын хүсөөр Будапешт шадар дайсанай сэрэг һамна бута сохигдоһон байна. Энэ тулалдаанай түрүүшынь шата Дебреценскэ шэглэлээр хэгдэһэн операци болоно. Тэрэнэй онсо илгаань юун байгааб гэхэдэ, айхабтар зоримгой түргөөр хэгдэһэн юм.

Ехэ удаан саг соо бэшэ аад, артиллериин айхабтар ехэ хүсэтэй буудалга ба авиационно бомбодолгоор октябриин 6-да добтолго эхилээ һэн. Дайсанай обороно түргэн саг соо таһа уда татагдажа, октябриин 20-ной үглөөгүүр совет сэрэгшэд Дебрецен хотые сүлөөлөө. Октябриин 28-най үдэшэлэн тэдэ Тисэ мүрэниие гаталан гаража, тэрэнэй баруун бэедэнь хэдэ хэдэн плацдарм эзэлбэ.

Дебреценскэ операциин тон шухала удха шанартай түйлалта гэхэдэ, Трансильваниин хойто тала, Венгриин газар дээгүүр урдан гарадаг Тисэ мүрэнэй бүхы шахуу зүүн тала сүлөөлэгдэбэ. Совет сэрэгүүд 130-һаа 275 километр хүрэтэр урагшаа сүмэрэн орожо, Будапешт шадар дайсаниие бута сохихо, 4-дэхи Украинска фронтын Карпадай хадануудта добтолон дабшаха арга боломжо олгоо. Үшөө тиихэдэ Дебреценскэ операци Венгридэхи политическэ байдалда тон ехээр нүлөөлөө.

Гүрэнэй Оборонын Комитедэй октябриин 27-до абаһан тогтоолой манай сэрэгүүдэй хүсэ шадалые элсүүлгэдэ ямар ехэ үүргэ дүүргэһыень би мүнөө һананаб. Нэн түрүүн совет сэрэгшэдэй Венгриин хүн зонтой үнэн зүб харилсаа тогтоолгодо айхабтар ехэ үүргэ дүүргэһэн байха юм. Газар дайдын ямар нэгэ хубиие эзэмдэхэ гү, али гүрэнэйнь байгуулалтые хубилгаха зорилгоор Улаан Арми энэ орондо хүрэжэ ерээ бэшэ, харин дайнай ушар байдалаар, эзэрхэг түримхэйгөөр бэшэ, харин венгер арадые немец-фашистнуудай дарлалта дороһоо сүлөөлхэ зорилгоор ерээ гэжэ венгер арадта тайлбарилан ойлгуулха гэжэ тэрэ тогтоолоор фронтын сэрэгэй совет уялгалагдаа бэлэй. Венгриин хүн зоной бүхы эрхэнүүд, тэдэнэй хубиин зөөри совет сэрэгэй засагаар хамгаалга доро абтаа.

Гүрэнэй Оборонын Комитедэй тэрэ тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар совет командованиин органууд, политическэ таһагууд ехэ хүдэлмэри эмхидхэжэ ороо. Тэрэ тогтоол хадаа дайшалхы ябуулгануудай хэгдэжэ байһан сагта Венгриин газар дээрэ хүтэлбэрилхы гол документ байһан юм. Жэшээнь, арминуудаймнай сэрэгэй соведэй сэрэгшэдтээ хандаһан хандалга доронь иигэжэ бэшэгдэнхэй һэн: «Бидэнэр дайсанһаа үһөөгөө абаха мэдэрэлээ энэ шуһата дай үүсхэгшэдэй толгой дээрэ тудалдуулда ёһотойбди... Немецкэ ба венгер фашизмын хоёр дабхар дарлалта доро байһан венгер арадые Венгриин гэмтэ правительстватай хамтадхажа огто болохогүй».

Венгриин хүн зоной манай сэрэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэхэдөө, Улаан Арми зэрлиг муухай алалга хюдалга хэнэ гэһэн фашис пропагандын худал хуурмаг үгэ тараадаг байһаниие мэдэдэг болоо. Совет правительствын интернационализмын бодото үзэл сурталаар нэбтэрэнхэй политика Венгридэ демократическа хүсэнүүдэй шууд түргөөр хүгжэлгэдэ таатай зохид эрхэ байдал хангаһан байна. Сүлөөлэгдэһэн районуудта коммунистнууд нюуса байдалһаа гаража, өөһэдынгөө хуулита эмхинүүдые байгуулжа эхилһэн. Венгриин коммунистнууд-эмигрантнууд Советскэ Союзһаа октябрь һарада орон нютагаа бусажа ерээд, партийна организацинуудые хүтэлбэрилхэ тусхай түб байгуулһан гээшэ. Иигэжэ Венгридэ манай сэрэгшэдэй дайшалхы ябуулга хэжэ эхилһэн түрүүшын һараһаа оронойнь сүлөөлэгдэһэн районуудта дотоодынь түрүү үзэлтэй хүсэнүүд демократическа журам тогтоожо захалһан юм.

(ТАСС).

«РОССИН УРАН ЗУРААШАД—БАМ-да»

Хүсэтэ тракторай хүнхинөөе сууряатуулаагүй дулии балай хизаар орондо эрхим түрүү комсомол хүбүүд, басагад, залуу коммунистнууд партиин уряагаар ерэжэ, Байгал-Амарай түмэр замай барилгын түрүүшын модон гадаһан газарта хадхагдаһан аад, оройдоол арбан жэлэй турша соо Сибириин агууехэ Лена мүрэнһөө Номгон далайн эрье хүрэтэр поезднууд ябаха аргатай болобо. Тиигэжэ асари ехэ барилгын барилгашад хараалһан болзорһоо жэлээр уридшалан һүүлшын рельс—«алтан залгалаа» табиһан алдартай.

Энэ түүхэтэ үйлэ хэрэгтэ зорюулагдажа, хүршэ Шэтэ хотодо «Россин уран зураашад БАМ-да» гэһэн Бүхэроссин выставкэ һаяын үдэрнүүдтэ нээгдэхэнь. Ороноймнай эгээл томо барилгын газар дээгүүр нютаг бүхэнэй уран зураашад аяншалжа, шэрүүн сагай уларилтай, мүнхэ сэбдэг хүйтэн, гэдэдэггүй газартай, хатуу шулуун хада уулануудтай тэмсэжэ байһан эрэлхэг зоримгой барилгашадые бүтээлнүүдтээ зураглаһан байна. Буряад ороноймнай уран зураашад БАМ-ай барилгада мүн лэ горитойхон анхаралаа хандуулаа. РСФСР-эй арадай уран зураашад Д-Н. Д. Дугаров, А. В. Казанский, А. Н. Сахаровская, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша С. Р. Ринчинов, бэлигтэй залуушуул Ч. Шенхоров, А. Цыбикова, Б. Тайсаев болон бусад БАМ-ай барилгын темэдэ хандажа, ажалай баатаршалгын замые зураглан харуулалгада өөһэдынгөө хубита оруулалсаһан байна.

Шэтэдэ нээгдэхэ выставкэдэ эльгээгдэхэ бүтээлнүүдые выставкомой гэшүүд һаяхан хаража, 9 уран зураашын, 4 графигай бүтээлнүүдые зууршалба. Эдэ хадаа мэдээжэ уран зураашад К. Дульбеев, Д-Н. Дугаров, А. Казанский, Г. Москалев, Ч. Шенхоров, А. Цыбикова, П. Лабок, А. Сахаровская, Б. Тайсаев, И. Стариков, Г. Купцов гэгшэд болоно. Жэшээлхэдэ, Д-Н. Дугаровай 1979 ондо бүтээһэн «БАМ. Дабаанай тоннель. Халаан», А. Казанскиин «Байгал. Элһэтэ тохой», С. Ринчиновэй «БАМ-дахи үглөө», «Курла хушуунай майхан поселок», Б. Тайсаевай «Северобайкальскда үглөөгүүр», «Тоннель», бусад зурагууд Шэтэ эльгээгдэбэ.

— Выставкэдэ зурагуудые шэлэн абахадаа, зураг бүхэндэ ямар эрилтэ табигдааб?— гэһэн асуудалтайгаар Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша И. И. Стариковта хандаһамнай:

— Нэн түрүүн зураглалгын шанарта ехэ эрилтэ табигдаа, — гээд И. И. Стариков хөөрөөгөө эхилнэ.— Хоёрдохёор гэхэдэ, эльгээгдэхэ бүхы зурагуудай тематика харагдаһан байна. Тиихэдэ шадаал һаа олон шэнэ зурагуудые шэлэхэ гэһэн һанамжа байгаа. Жэшээлхэдэ, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Г. Москалевой «Түрүүшын барилгашад», «Геологууд» гэһэн бүтээлэйнь шэрэнь үшөө хатаагүй гэхээр. Тиихэдэ залуу уран зурааша А. Цыбиковагай хоёр бүтээл зууршалагдаа. Ургажа ябаһан залуу бэрхэ уран зураашын бүтээлнүүдые түрүүшынхиеэ эльгээбэбди. «Россин уран зураашад БАМ-да» гэһэн выставкэдэ Амарай, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, Хабаровска, Примориин хизаарнуудай, Буряадай, Яхадай АССР-нүүдэй, мүн лэ Москвагай, Ленинградай уран зураашад хабаадаха. Выставкэдэ дэлгээгдэһэн зурагууд нэгэ һара тухай Шэтэдэ харуулагдаад, Благовещенск хото абаашагдаха,— гээд хөөрөөгөө тобшолоо һэн.

Х. СОКТОЕВ.

ХОЛО, ОЙРЫН ГАСТРОЛЬНУУД

ДАЛА гаран хатаршад, дуушадһаа бүридэһэн Буковинын хатар, дуунай ансамбль энэ долоон хоног соо улаан-үдын хидэй урда уран бэлигээ харуулна. Тэрэнэй программада украин болон СССР-эй арадуудай хатар, дуунууд олон.

«МОСКОНЦЕРТЫН» артист пианистнуудай уласхоорондын конкурснуудай лауреат Антон Гинзбург П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида, Тарбагатай һууринай хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулида концертнүүдые үгэбэ.

РСФСР-эй габьяата артист, дуушан Александр Тимофеев Хойто-Байгалай районой тосхон, һууринуудай ажалшадта айлшална.

БУРЯАДАЙ Гүрэнэй филармониин «Радуга» гэжэ кукольна театрай артистнуудай бүлэг Шэтэ хото гаранхай.

СОЧИ хотодо үнгэргэгдэжэ байһан дуушадай «Сочи-84» гэжэ конкурсдо «Сэлэнгэ» ансамблиин дуушад хабаадалсажа байна.

БУРЯАДАЙ филармониин «Ритмы Байкала» гэжэ ансамбль октябриин 16-һаа захалжа, Бэшүүрэй районой ажалшадта концерт наадаяа харуулжа эхилбэ.

Г. КУЛАГИНА,
филармониин хүдэлмэрилэгшэ.

БААТАРШАЛГЫН АЛХАМУУД

«Россин тала дайда ехэ, теэд сухариха газар үгы: арадамнай Москва!» Манай ниислэл хотын түлөө асари ехэ тулалдаануудай үедэ политрук Василий Клочковой хэлэһэн дүлэтэ эдэ үгэнүүд мүнөө бүхы орон доторнай мэдээжэ. Дубосеково гэжэ разъездэ 28 герой-панфиловецүүдай харуулһан үзэгдөөгүй баатаршалга бүгэдэндэ һайн мэдээжэ.

Үхэлһөө огто айгаагүй тэрэ политругай баатаршалга харуулһан ондоо баримтанууд мүнөө мэдээжэ болонхой. Тиимэ шэнэ баримтануудые Волоколамскын хизаар ороноо шэнжэлэгшэд элирхэйлһэн байна.

...Амгалан ажалай мэргэжэлтэй, экономист-түсэблэгшэ В. Клочков Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэрһөө Эхэ ороноо хамгаалагшадай зэргэдэ жагсаһан. Тэрэ стрелково 316-дахи дивизиин 1075-дахи полкын 2-дохи батальон 4-дэхи ротын политругаар томилогдоһон байгаа. 1941 оной август һарада алба хэжэ байһан соединениинь Ленинград шадар ябуулһан. Октябрь һарада Москва шадар бэрхэшээлтэ байдалай тохёолдоходо дивизинь Волоколамска шэглэлдэ эльгээгдээ.

Обороно барижа байһан бүхы линидэ шуһата тулалдаан болобо. 2-дохи батальоной обороондо байһан «Болычево» совхозой райондо айхабтар шанга тулалдаан эхилээ. Федосьино тосхон шадар гитлеровецүүд атакада дээрэ дээрэһээн орожо мэдэбэ. В. Клочковой 4-дэхи рото эгээл энэ участогта тулалдаһан. Дайсан 30—50 танкһаа бүридэһэн булад хүсэнүүдые, хойноһоонь артиллериин буудалга ба авиациин бомбодолгоор дэмжэгдэһэн ябаган сэрэгшэдые добтолгодо оруулжа захалаа.

Энэн тухай ноябриин 3-да болоһон дивизиин партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ политрук Клочков өөрөө хэлэһэн байгаа. Мэнэ һаяхан архивһаа олдоһон документ дотор тэрэ иигэжэ хэлэһэн байба: «...дайсанай танкнуудай ерэхэдэ бидэнэр тэдэниие гал аһаадаг шэнгэн зүйлтэй бүтылхэнүүдээр, гранатануудаар угтаабди. Хоёрдохёо добтолон ороходонь, бидэнэр танкнуудыень траншейнүүд дээгүүрээ үнгэргөөд, ябаган сэрэгшэдтэйнь тулалдажа орообди. Манай ротодо барандаа большевигүүдбди гэжэ би тоолоноб».

В. Клочковой өөр тухайгаа тэндэ юушье хэлээгүй байһаниинь ойлгосотой ааб даа. Тэрээнтэй суг дайлалдаһан ветерануудай дурсан хэлэдэгэй ёһоор, тэрэ тулалдаануудай үедэ үзэгдөөгүй шэн зориг харуулдаг, өөрынгөө баатаршалгаар сэрэгшэдээ зоригжуулдаг байһан. Эрхимүүдэй эрхим сэрэгшэдэй тоодо оролсон, 1941 оной ноябриин 7-до Москвагай Улаан талмай дээрэ болоһон парадта панфиловска дивизиие түлөөлхэ хэрэгэй тэрээндэ найдагдаһаниинь дэмы бэшэ.

Хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно—1941 оной ноябриин 16-да — стрелково 1075-дахи полкһоо танкнуудтай тэмсэхэ бүлэгые Дубосеково разъездэ Василий Клочков толгойлһон байха. 28 герой-панфиловецүүд дайсанай 50 танкын урдаһаа үхэлэй тэмсэлдэ бодожо, аяар дүрбэн часай турша үзэгдөөгүй шангаар дайлалдажа, үльгэр домогто ороһон байха юм. Эгэршэгүй зоригтойшуул удаа дараалан баатарай үхэлөөр унажал байба. Хүндөөр шархатаһан политрук багсалан уягдаһан гранатануудые абаад, дайсанай танк доогуур шурган орожо, тэрэнике үйдэлдэн тэһэлжэрхёо. Гитлеровецүүд тулалдаанай поли дээрэ 18 танк, хэдэн арбаад офицернүүд болон солдадуудайнгаа үхэһэн бэе орхёод, сухариха баатай болоо. Совет сэрэгшэдэй обороные сүмэлжэ шадаагүй һэн.

Герой-панфиловецүүд тухай һургуулиин һурагшадай учебнигүүд ба полководецүүдай дурсалга дотор хэлэгдэдэг, тэдэндэ композиторнуудай, уран зохёолшодой, уран зураашадай зохёолнууд зорюулагданхай, корабльнууд, һургуулинууд, пионерэй отрядууд тэдэнэрэй нэрээр нэрлэгдэнхэй. Совет мүнөө үеын сэрэгшэд Эхэ орондоо үнэн сэхэ байха ба эгэршэгүй зоригтой баатаршалга харуулха талаар панфиловецүүдһаа жэшээ абана.

А. СИВЦОВ,
ТАСС-ай корр.

Волоколамск.

Улаан-Үдэ городой харгын патрульна албанай хүдэлмэрилэгшэд харгы зам дээрэ гэмтэ ябадал һэргылэн усадхаха талаар ехэ ажал ябуулна. Энэ албанай ахамад инспектор В. Полуяновай хүтэлбэрилдэг хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар амжалтатай. Тэдэнэр харгы замда һогтуугаар гараад ябаһан хэдэн олон хүйхэршүүлые барижа, гэмтэ ябадал һэргылһэн байха юм.

Сотниково тосхоной саана Кабанскын дардам харгы дээрэ оршодог хинан шалгалтын пост дээрэ ахамад инспектор В. Полуяновай дежурлаһан сагта харгын дүрим хазагайруулагдахагүй гэжэ найдагдадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: харгын албанай хүдэлмэрилэгшэд (зүүн гарһаа) Н. Слепнев, А. Перфильев, В. Полуянов, В. Полдянов, М. Алтаев.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Партиин политическэ тэмсэлшэ»— түрүү бэшэг. «Октябрьда—эрхим угтамжа» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Мал ажал— онсо шухала һалбари.—«Үнэн сэдьхэлһээ ажаллаха»— В. Сажинай статья.

Хоёрдохи хуудаһан арадай хинагшадай ажал хэрэгүүд тухай материалнуудаар бүридхэгдэнэ.

Гурбадахи хуудаһанда. Бэдэрэлгэнүүд ба түйлалтанууд. «Декабристын бэшэг» —И. Ярневскиин статья. Социалис оронуудта. Хилын саанаһаа телетайпаар абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Большереченскһээ Р. Гаязовай хэһэн репортаж. Спортын һонин. Соносхолнууд. Мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 —Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Лауторска аялганууд». 10.20 —«Черный треугольник»—3 серитэй уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 11.25— «Аяншалагшадай клуб». 12.25—Баримтата фильмүүд. 12.50—Шэнэ һонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35— «Хозяин»— баримтата фильм. 16.10 — «Концертын залда — һурагшад». 17.00—А. С. Грибоедов. «Горе от ума». 17.45— Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 18.15— Советскэ Союзай Герой, авиациин маршал С. И. Руденкэтэй һурагшад уулзаха.

Улаан-Үдэ. 19.00—«Байгал» нютагуудай һонин. 19.10— «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.30— Концерт. 19.45— «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.00— Мульт-фильм. 20.10— «Эб найрамдал ба залуушуул». 20.45— Арфа зэдэлнэ. 20.55—«Черный треугольник».— 3 серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 22.00—«Время». 22.35— «Дуулаябди, нүхэдүүд». 00.15 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 00.30— Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Художник Иван Шишкин»— баримтата фильм. 9,35, 10.35,—Географи. 7-дохи класс. 10.05. 13.40—Немец хэлэн. 11.05— «Антарктида тээшэ командировко». 11.35, 12.40 — И. С. Тургенев. «Бежин луг». 12.55 —«Манай саад». 13.10—Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 14.10 —«Байгаали шэнжэлэлгэ» гэжэ дамжуулгын почто. 14.40— «Эрдэм ухаан —хүсэн». 15.25 —А. М. Горький. «Варвары», «Дачники». 16. 25—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.45— «Эрдэм ухаан ба ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 17.20— «Манай депутат». СССР-эй Верховно Соведэй депутат. РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев тухай (буряадаар). 17.55— «Пионери» гэжэ киножурнал. 18.05 —«Алтан булаг» —телеальманах.

Москва. 19.00— «Манай саад».

Улаан-Үдэ. 19.30— Соносхолнууд. 19.40— «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 20.00— Уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан республикын хүнгэн атледүүдтэй уулзалга. 20.50— «Зүүн Сибирь» —киножурнал.

Москва. 21.00— «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.20— «Ажабайдалай хараа зам». 22.00—«Время». 22.35— «Безответная любовь»— уран һайханай фильм.

САГАН УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ байха. Зарим газарта саһатай бороо орохо. Баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха 0—5 градус дулаан байха. Хойто районуудта, Байгалай хойто эрьеэр 3—8 градус хүйтэн байха.

УЛААН-ҮДЭДЭ шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 0—2 градус дулаан байха.

ОКТЯБРИИН 18—19-дэ үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта багаханаар шииг нойтон унаха. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 1—6 градус хүйтэн, хойто районуудта һүниндөө 14—19, үдэртөө 3—8 градус дулаан байха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни —2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00573. Заказ № 238. Индекс 04649.